

Den öppna högskoleundervisningen

40år

2009:1

HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

Ålands sommaruniversitet

startar den 1 juni 1969

Högskoleundervisningen i landskapet Åland, sedermera Ålands högskola

startar hösten 1981

uppgår i Ålands högskola 1993

Ålands yrkeshögskola

inleder försöksverksamhet 1997

Högskolan på Åland

bildas 1.1 2003

**Fakulteten för
examensinriktad
utbildning och forskning**

Öppna högskolan

INNEHÅLL:

Förord _____	2-3
De första 20 åren _____	4-11
Från sommaruniversitetet till en professur _____	12-22
Sommaruniversitetet som samarbetspartner _____	22-29
Vägvalet efter 1989 _____	30-35
Kompetenshöjande språngbräda _____	36-39
Eldsja! genom tre decennier _____	40-45
Egen tidskrift _____	46-47
Integrerat bibliotek _____	48-49
Forskningsstipendier _____	50
Öppna högskolan i dag _____	52-53
Tentamensservice _____	54-55
Antal kurser och deltagare _____	56-59

Många har Öppna högskolan att tacka för mycket!

På Åland finns det oerhört många som har Öppna högskolan - tidigare Ålands sommaruniversitet och Ålands högskola - att tacka för så mycket. Fyrtio år av sjudande aktivitet, nytänkande och kreativitet har betytt mycket för den åländska bildningsnivån. Ett imponerande antal personer har på ett eller annat sätt studerat vid den – många har kompletterat sina utbildningar, andra har avlagt större delen av en examen och därmed genom den öppna högskolan påbörjat en helt ny livsinriktning.

Den öppna högskoleundervisningen på Åland inledde sin verksamhet som sommaruniversitet och har genom sina kurser varit en effektiv dörröppnare till högre utbildning. Många åländska studerande har även gripit möjligheten att sommartid avlägga vissa kurser, särskilt i de fall åländsk lagstiftning ställt särskilda kompetenskrav för olika tjänster.

I den här historiken berättar flera kända profiler hur deras yrkeskarriär utvecklats och ändrats tack vare att den öppna högskoleundervisningen gett dem den möjligheten och inspirationen. Här kan man även läsa om dem som inte ansett sig vara ”läshuvuden” eller akademiker men som efter att ha varit i kontakt med den öppna högskoleundervisningen kommit igång och fått ihop en hel examen! De är fina exempel som visar att den öppna högskolan avdramatiserat universitetsstudierna.

Finessen är att Öppna högskolan verkligen är öppen – det vill säga att hugade är välkomna att studera och avlägga kurser här oavsett tidigare skolgång och studiebakgrund – och därmed en viktig aktör i det livslånga lärandets tjänst.

Den öppna högskoleundervisningen har även fyllt en viktig funktion för att göra Åland lite mer jämställt. Många kvinnor, som av olika orsaker avbrutit sina studier – eller kanske aldrig påbörjat några och som av familjeskäl eller ekonomiska orsaker inte haft

någon möjlighet att studera på heltid – har tack vare den öppna högskolan getts möjlighet att deltidsstudera på kvällar och helger vid sidan av familj och arbete och därmed fått helt nya möjligheter.

Under sin fyrtioåriga verksamhet har den öppna högskoleundervisningen samarbetat med många andra viktiga samhällsaktörer och utvidgat sin verksamhet. Den öppna högskolan har bl. a varit med och initierat ett nordiskt fredsmöte, arrangerat seminarier för kvinnor i skärgården, givit ut en debattidskrift samt under många år fördelat forskarstipendier.

Mycket av den öppna högskoleundervisningens framgångar och profil har formats av eldsjelen, enhetschefen Brittmarie Wikström. Jag håller med historikförfattaren om att hon är den öppna högskolan personifierad. En stor del av den öppna högskoleundervisningens popularitet har sin orsak i att Brittmarie aktivt följt med vad som händer inom utbildningsområdet i vår omvärld och tidigt vågat föreslå idéer för utveckling. Redan 1988 talade hon om behovet av en mer organiserad vuxenutbildning, någonting som vi arbetar aktivt med idag! Från början har Brittmarie också varit mycket noggrann med att alla studieprestationer som avlagts vid den öppna högskolan ska ha full motsvarighet vid moderuniversitetet, något som varit en viktig kvalitetsgaranti.

I vårt småskaliga samhälle är Öppna högskolan en viktig bildningsinstitution och dess flexibla organisation kommer alltid att ha en plats att fylla på Åland. I takt med den ökande komplexiteten i samhället växer behovet av kvalificerad kunskap och under olika konjunkturen behövs olika fortbildningsinsatser och utbildningsmöjligheter både för den privata och offentliga sektorn.

Jag vill å landskapsregeringens vägnar rikta mitt tack till alla som bidragit till den öppna högskoleundervisningens utveckling genom åren och framföra en lyckönskan inför framtiden.

Britt Lundberg
vicelantråd
utbildningsminister

Med sommaruniversitetet blev högre utbildning öppen för alla

Ålands sommaruniversitet startades den 1 juni 1969 med en högtidlig öppningsakt i Ålands yrkesskola. Lantrådet Martin Isaksson hälsningstalade och Mariehamns stråkorkester spelade. Med sommaruniversitetet öppnades nya dörrar – både för enskilda och för samhället i stort.

Utbildningsvärlden såg annorlunda ut i slutet av 1960-talet. Då var grundskolan ännu inte förverkligad och Ålands lyceum var den enda inkörsporten på Åland till akademisk utbildning. Där skulle man börja efter fyra eller fem klasser i folkskolan, i regel som 11-12-åring, och tröskeln för att söka sig till lyceet var hög för många, speciellt om man bodde avskilt på landsbygden eller i skärgården och inte ens kunde bo hemma under skolåren.

Det betydde i praktiken att dörren till akademisk utbildning stängdes väldigt tidigt för många, men 1969 kom en dörröppnare i form av Ålands sommaruniversitet.

Hangö var före

1966 hade Hangö sommaruniversitet grundats, något som diskuterades när Ålands lagting besökte riksdagen 1967. Ledarskribenten Hasse Svensson tog sedan upp diskussionen i en ledare i tidningen Åland och talade för ett sommaruniversitet även på Åland.

Klas Eklund, bankdirektör och medlem i stadsfullmäktige, engagerade sig och föreslog att en kommitté skulle tillsättas för att undersöka möjligheterna att inrätta ett sommaruniversitet på Åland.

I kommittén, som tillsattes av stadsstyrelsen, satt Klas Eklund, stadsbibliotekarien Inga-Britt Öfverström och yrkesvägledningsinspektören Bo Berg. Kommittén överlämnade sin rapport i december 1967 och konstaterade att det fanns förutsättningar för ett som-

Konstnären Bror-Erik Elfsberg stod för illustrationerna i den historik som gavs ut till 20-årsjubileet 1989. I mitten ses Nils Storå och han flankeras av Erik Sundberg till vänster och Klas Eklund.

maruniversitet i Mariehamn, men eftersom frågan om administrationen var så oklar kunde man inte räkna med en start förrän tidigast 1969.

Räknade med 100 studerande
Utredningen hänsköts till Ålands landskapsstyrelse som i sin tur tillsatte en kommitté. Klas Eklund utsågs igen till ordförande med Alarik Häggblom, då rektor för Ålands tekniska skola, och Erik Sundberg, rektor för Medborgarinstitutet, som medlemmar. En sakkunnig anlätades – sommaråläningen fil dr Nils Storå vid Åbo Akademi.

”En sådan här institution är i egent-

lig mening ett folkuniversitet, där alla som betalar den symboliska terminsavgiften får studera.” Så citerades Nils Storå i en artikel om planerna i tidningen Åland.

Ett förslag till kursprogram och budget gjordes upp – man räknade med 100 studerande som betalade 30 mark var. Som en rykande färsk uppgift nämndes vidareutbildning för folkskollärare för att de skulle klara övergången till grundskolan. Man konstaterade också att inga direkta investeringar behövdes. Det fanns utrymmen i skolor som var stängda på sommaren.

Nils Storå hade åtagit sig att bli pro-

ÅLAND

Enda tidning för landskapet Åland

Årgång 78

Nr 124 — 1968

NORDISKT SOMMAR- UNI FÖR ÅLAND?

Ålands sommaruniversitet kan
igång i sommar för en
budget på 56.000 mk! Land-
skapet fick i går ta emot
en förstudie i ärendet, där man
med ett utkast till verk-
ningsprogram och ett budget-

Det särskilda med Ålands
sommaruniversitet skulle vara
inriktat det internordiskt.
Landskapet har så många loca-
tioner för forskare att vi tror på
en bra anslutning, framhåller
Nils Stora som kommittén
som sakkunnig.

Stora understryker att som-
maruniversitetet är avsett som
en Abo akademi, där man inga-
runda måste ha studentexamen
att få vara. Allt som krävs är
att man betalar en symbolisk
inläsningsgift. Skollärarna får en
chans att fortbilda sig. Bland
annat kan man tänka sig att
ha ett seminarium för alla konst-
närer på Åland.

Man hoppas utredarna att land-
skapet skall äska anslag
till ordinarie budget. Sid 9!

Kommitteordföranden Klas Eklund och sakkunnige, fil dr Nils Stora
vid Abo akademi, hoppas på start för ett sommaruniversitet i Marie-
hamn nästa år. (Foto: C-E Södergårdh).

FÖRST HITTE

Vägarbetaren Harry Toi-
svann under en fisketur
Saltvik — den holme som
en från Saggö under spa-
Troligen avled han då han
det mot en sten.

Den omkomne hittades
De hade inte gett upp hope-
vid 14.30-tiden på lördagen
va med ansiktet mot en sten.

Grund i regn vid Gr

Mariehamnsfartyget
kl 20.45 på söndagskvällen
om Mariehamn. Fartyget
mare. Bellona sprang i
Grundstötningen s

Det regnade och blåste
ägs av Bror Husell i Ma-

Birkateorin fick st

1968 blev planerna på ett sommaruni-
versitet på Åland förstasidesstoff i tid-
ningen Åland.

rektor och på hans förslag vidtalades professor Oscar Nikula att bli sommaruniversitetets första rektor.

Fler än väntat

I december 1968 utsågs den första direktionen för sommaruniversitet. Landskapsarkeologen Matts Dreijer blev ordförande med Inga-Britt Öfverström, Alarik Häggblom, Erik Sundberg, lyceets rektor Börje Karlsson och Sverker Nyman som medlemmar. Den sistnämnda representerade åländska studerande vid universitet.

Direktionen höll sitt första sammanträde den 10 januari 1969 och kursprogrammet slogs i stort sett fast vid detta möte. Allt var nytt och oprövat och det fanns många frågor att ta ställning till. Hur skulle informationen skötas, var skulle lärare och studerande bortifrån bo? Det var också nervöst – skulle tillräckligt många anmälningar dropa in?

”De flesta farhågorna visade sig vara ogrundade. Vid sitt sammanträde den 14 maj kunde arbetsutskottet konstatera att det totala antalet anmälningar redan överskridit det beräknade. Det blev till och med aktuellt med dubbelning av någon kurs”, skrev Erik Sundberg i sin historik över sommaruniversitetets första 20 år.

Den första sommaren lyckades så bra att en fortsättning egentligen aldrig diskuterades. Den ansågs helt enkelt så självklar.

217 deltagare var inskrivna och den

största delen av dem var folkskollärare som uppgraderade sin utbildning. Appraturkursen i pedagogik och didaktik lockade flest deltagare eller 36 personer.

Följande år dominerade språk som engelska och svenska bland de sju akademiska kurser som ordnades.

Från starten till 1982 höll Ålands sommaruniversitet till i Ålands yrkeskola där man hade ett kurskansli och där det även fanns en enklare servering. Från 1983 till 1988 höll sommaruniversitet till i Medborgarinstitutets lokaler och från 1989 i Ålands sjöfartsläroverk.

Även andra lokaler användes vid behov, till exempel språklaboratoriet i Ålands lyceum och Ålands folkhögskola.

Även på vintern

I början av 1970-talet hade möjligheten att läsa akademiska kurser på Åland gett mersmak och önskemål om kurser även under vintern fördes fram. Läsåret 1970-71 ordnade Medborgarinstitutet en kurs i engelska som passade in i appraturprogrammet för dem som gått på sommaruniversitetet och de följande två åren ordnades fler delkurser i svenska i institutets regi. Våren 1973 for ett dussintal studerande från Åland till Åbo för att avlägga slutprovet för betyget cum laude i svenska. Utvecklingen inom datavärlden märktes även på sommaruniversitetet – den första ADB-kursen ordnades

Norsk modell något för Ålands högskola

— Jag tror att Åbo akademi behöver åka till Norge och studera. Där är utbildningen anpassad efter förhållandena, dundrade förre skolinspektören ERIK BERTELL då Ålands högskolas framtid diskuterades i torsdags.

Norges närsamhällsanpassade högskolemodell presenterades av direktör IVAR SKEIDE.

MARGITA VAINIO, planerare vid Åbo akademi, konstaterade i slutdiskussionen att det är skäl att fundera på varför Ålands högskola behövs.

OLOF ERLAND i högskoledelegationen gillade Norge-modellen och presenterade två alternativa utvecklingsvägar för Ålands högskola.

Utbildningschef Börje Karlsson kunde hälsa ett drygt 30-tal välkomna till målsättningsdiskussion om Ålands högskola.

Den öppna högskolan startade 1981 i samarbete med Åbo akademi, med 4 kurser om 135 timmar. Läsåret 1984-85 har högskolan 13 kurser med 390 timmar.

Avsikten var att ge unga studenter möjlighet att inleda de akademiska studierna på hemmaplan. Men det är vuxenstuderandens som kompletteringsstudier som är i majoritet.

Direktör Ivar Skeide talade om den regionala högskolan i Norge — den modell av norsk högskola som bäst kan jämföras med Ålands högskolas möjligheter.

Regionala högskolan ger en

ten bör utvecklas så att studierna kan göras målinriktad och relativt snabbt. Kurserna borde tredubblas för att tillgodose det kravet.

Hon konstaterade att ett väl fungerande och välutrustat bibliotek och tillräckligt med lärare är en viktig resursfråga för Ålands högskolas utveckling.

— Det är viktigt att hålla samma kvalitet och standard som inom högskolan. Det får inte uppstå ett A- och ett B-lag av studerande, framhöll hon.

Två alternativ

Olof Erland, som talade om Ålands högskolas framtid, konstaterade att två möjligheter finns. Man kan se högskolan som en

Förre skolinspektören Erik Bertell var förste man i diskussionsrundan. Han talade för arkeologisk forskning och behovet av en tidsbegränsad professor eller docentur i arkeologi.

Bertell vill ha en institution med forskningsbibliotek och efterlyste större djärvhet hos högskolan när det gäller att begära pengar till förverkligandet.

Balans, behov och utbud

Yrkesutbildningsinspektör Gösta Helander konstaterade att Åland behöver en kunskapsfabrik och att det bör finnas balans mellan behov och utbud.

— Varför behövs Ålands högskola, behövs den för näringsli-

• — Åbo akademi behöver åka till Norge och studera, dundrade skolinspektör Erik Bertell.

• — Ålands högskola kan bli bäst på vissa områden, sa universitetslektor Olof Erland.

Framtiden för Ålands högskola diskuterades många gånger under 1980-talet. Det här klippet ur tidningen Nya Åland är från oktober 1984.

sommaren 1971 med 31 deltagare.

Samarbetet mellan sommaruniversitetet, Medborgarinstitutet och Åbo akademi fortsatte under hela 1970-talet. I början gick det bra med tillfälliga arrangemang men med åren blev behovet av fastare ramar mer påtagligt och 1981 antogs landskapslagen om högskoleundervisning i landskapet Åland.

I praktiken fungerade Ålands sommaruniversitet som tidigare med kurser på sommaren, under vintern ordnades de i Ålands högskolas regi och mellan de båda existerade även en personalunion med gemensam sekreterare och gemensam ordförande för

direktion respektive delegation.

Under de första åren var man orolig för att antalet studerande skulle minska när man tillfredsställt de största behoven, men det gick precis tvärtom. Antalet studerande fortsatte att öka och utbudet vidgades med bland annat abiturientkurser och kurser i nians matematik och finska. Offentliga föreläsningar och seminarier fanns också på programmet.

Vissa visioner infriades inte. Sommaruniversitetet lockade mest studerande från Åland och inte från hela Norden, något som man hoppades på i början. Sommaruniversitetet blev inte

heller ”en tredje termin” för universitetsstuderande från Åland som man hade trott. De valde i stället ”att ta för sig bland de många sommarjobb som måste skötas för att Sommar- och Turist-Åland ska fungera” enligt Erik Sundbergs skrivning i 20-årshistoriken. Studentgillet representation i direktionen upphörde efter den första mandatperioden.

Lyhördhet

När Erik Sundberg sammanfattade de första 20 åren tog han bland annat fasta på demokratiseringen av den högre utbildningen – med det öppna universitetet blev akademisk utbildning tillgänglig för alla oavsett tidigare skolbakgrund.

Han nämnde också sommaruniversitetets betydelse för det åländska samhället som en berikande utbildnings-

1988 antogs detta sigill utformat av Bror-Erik Elfsberg för Ålands högskola.

och kulturinstitution. Han ansåg att sommaruniversitets plats i morgondagens samhälle var självklar, men det betydde inte att man skulle slå sig till ro och vila på lagrarna. Med följande ord avslutades hans historik:

”Liksom andra institutioner på utbildningens område får också sommaruniversitet även framdeles lov att lyhört och vaksamt beakta förändrigheten i behoven, i önskemålen och intressena bland de medborgare det söker betjäna. Och det gäller att ha vad man i högtidligare sammanhang kallar visioner.”

1981

ålands sommar universitet

Annonsering i:

- Tidningen Åland
- Hufvudstadsbladet
- Åbo Underrättelsen
- Vasabladet
- Studentbladet
- Kyrkpressen

*hills. in.
Helsingfors
sommaruniv.*

Studera i sommar vid sommaruniversitetet i Mariehamn 1.6 - 10.7

Välj bland följande kurser:

A. Akademiska kurser: Filosofi, finska (kurs för lilla språkprovet), litteraturpsykologi, nordisk etnologi, pedagogik, svenska, nationalekonomi, offentlig rätt, statistik, ADB, bokföring, concernredovisning, ekologi

Utkast till annons inför säsongen 1981.

Erik Sundberg

var rektor för Medborgarinstitutet och satt i direktionen när Ålands sommaruniversitet startades och var dess ordförande 1972-1988.

Jag talade för att följa den inslagna linjen

” Jag hade själv bristfällig utbildning vilket berodde på rådande omständigheter och jag hade ett stort sug efter att studera mer. Men möjligheterna var mycket begränsade och det bidrog till mitt engagemang för Ålands sommaruniversitet. Jag ville att fler skulle få möjlighet att studera vidare, oavsett tidigare skolgång. Det uppskattades, jag har under årens lopp träffat många som uttryckt sin tacksamhet över Ålands sommaruniversitet och Ålands högskola som öppnade nya dörrar för dem.

I början fungerade sommaruniversitetet utan stöd av någon lag och som ledamot av landstinget drev jag på frågan om en landskapslag för högskoleundervisningen för att trygga verksamheten. När det senare blev mycket diskussion om den framtida inriktningen för högskoleverksamheten på Åland ansåg en del att det självstyrda Åland av princip skulle ha en egen högskola med forskning och examensbehörighet. Själv talade jag för att följa den inslagna linjen där den öppna högskoleundervisningen var inriktad på fortbildning. Det var rimligt med tanke på befolkningsunderlaget och de ekonomiska realiteterna.

I dag har man andra möjligheter att studera än man hade för 40 år sedan men den Öppna högskolan är ett viktigt komplement till övrig utbildning. ”

Stor betydelse för jämställdhetsarbetet

” För mig personligen kom Ålands sommaruniversitet som en skänk från ovan. Jag fick läsa engelska som behövdes i mitt lärarjobb och även i politiken och kunde ta en akademisk examen som gav råg i ryggen i det tuffa politiska arbetet.

Det är långt Erik Sundbergs förtjänst att den akademiska undervisningen fick en sådan flygande start på Åland och att vi snabbt fick akademiska kurser även under vintern. Han var rätt person på rätt plats. Han hade både ett brett kontaktnät och den diplomatiske förmåga som behövdes i kontakterna med den akademiska världen.

Ålands sommaruniversitet och Ålands högskola har på olika plan betytt oerhört mycket för jämställdhetsarbetet på Åland. Många kvinnor, som av olika anledningar inte fortsatt sin skolgång eller som avbrutit den när de bildade familj, kunde börja studera med både höjd kompetens och bättre självkänsla som följd. Sommaruniversitetets jämställdhetsseminarier ledde till att genuskunskapen lyftes fram och att jämställdhetsdelegationen bildades. Det i sin tur ledde till att partierna småningom fick upp ögonen för att kvinnor behövs i politiken.

Det var ett par turbulenta år i slutet av åttiotalet när vi diskuterade högskolans framtid. Många högtflygande och spännande planer dryftades vid ett flertal seminarier, men de kunde inte förverkligas på grund av de ekonomiska realiteterna. Att testa gränser var ändå viktigt och riktigt – då som nu. ”

Gunnevi Nordman

var ordförande i direktionen för Ålands sommaruniversitet och för delegationen för Ålands högskola 1988-1991.

Inger Eriksson har sparat sin studiebok från Ålands högskola.

Började vid sommaruniversitetet – nu blir hon professor!

Många har läst sin första akademiska kurs någonsin vid Ålands sommaruniversitet. En av dem är Inger Eriksson.

Hon började med socialpolitik hösten 1979 och i höst blir hon professor i norska Bergen!

”Ålands sommaruniversitet gjorde det omöjliga till en självklarhet, oberoende av tidigare utbildning fick alla möjlighet att studera på akademisk nivå. En imponerande statistik visar att särskilt kvinnor tagit tillvara den möjligheten.”

Så skrev Gunnevi Nordman, ordförande i direktionen för Ålands sommaruniversitet, i förordet till den historik som gavs ut till 20-årsjubileet 1989.

En av dem som tog chansen var Ing-

er Eriksson från Mariehamn. Hon klarade inte av inträdesförhøret till Ålands lyceum efter fyra år i folkskolan. Hon hade stora problem med rättstavning och fick rådet att satsa på ett praktiskt yrke eftersom hon inte ansågs ha läshuvud.

- En besvikelse för mig som ville läsa och även för min mamma som hade tydliga ambitioner för oss barn, säger hon i dag.

Blev kosmetolog

När dörren till lyceet stängdes ville Inger bli skådespelare, men föräldrarna krävde att hon först skulle skaffa ett yrke som gav säker försörjning. Därför åkte hon till Stockholm som 16-åring och utbildade sig till kosmetolog vid en privat skola.

Efter några år i Sverige återvände Inger till Åland och bildade familj. Så fick hon höra talas om en akademisk kurs som var öppen för alla – det var 1979 och Inger var 27 år.

- Okej, tänkte jag. Jag kan ju prova.

Om jag inte klarar tentamen lägger jag av, annars fortsätter jag.

Det första hon smakade på vid Ålands sommaruniversitet var socialpolitik och sociologi och senare blev det en hel del annat som religionsvetenskap och pedagogik. Kurs efter kurs klarades av och snart började pedagogik framstå som det ämne som intresserade allra mest. Inger jobbade som dagmamma och skötte studierna vid sidan om.

- I början hade jag inga mål, jag bara läste och skrev ”intresse” på registreringsblanketterna där man skulle ange huvudorsak till att man valt kursen.

Hennes studieteknik på den tiden var minst sagt skral. Inger skrev av alla böcker för hand och i dag kan hon bara le när hon tänker på sin första tid som ”hungrig studerande” utan läsvana.

Sommaren 1983 hade Ingers pedagogikstudier nått cum laude-nivå och nu började hon fundera på att söka till ett universitet för att studera vidare. Hon kände till gällande regler; om man hade godkända kurser som motsvarade 60 studieveckor kunde man godkännas som studerande vid en högskola även utan studentexamen.

Satsade på pedagogik

Vid det laget hade Inger bestämt sig för att satsa på pedagogik och ville i första hand läsa vid Uppsala universitet som låg inom räckhåll för endagsresor från Åland. Det krävdes dock en del kor-

respondens och även ett överklagande innan hon fick en plats på universitet.

När platsen väl var bärgad rullade det på. 1991 tog hon sin filosofie kandidatexamen i pedagogik och sökte därefter till forskarutbildningen.

1999 var hon redo att lägga fram sin doktorsavhandling: *Lärares pedagogiska handlingar: en studie av lärares uppfattningar av att vara pedagogisk i klassrumsarbetet*.

Inger hade fram till disputationen även hunnit arbeta en hel del på hemmaplan – bland mycket annat som timlärare vid Ålands yrkesskola i ämnen som pedagogik, socialpolitik och psykologi. Hon är även delägare i Living V&I Ab som erbjuder pedagogisk kompetensutveckling. I slutet av 1980-talet och början av 1990-talet var Inger bland annat vikarierande högskolesekreterare och tf planerare vid Ålands högskola.

Betydde mycket

I dag omfattar hennes meritförteckning drygt 20 sidor. Den senaste anställningen var som prefekt vid Institutionen för didaktik och pedagogiskt arbete vid Stockholms universitet och i höst tillträder hon som professor vid Högskolan i Bergen där hon bland annat ska ansvara för uppbyggnaden av lärarutbildningen på masternivå.

Eller med andra ord: Inger Eriksson har gjort en imponerande akademisk karriär efter de första stapplande ste-

Ålands sommaruniversitet
Specialpedagogik, demonstrationskurs

Namn	13.06.	14.06.	15.06.	16.06.
Simone Liljamaa-Nyholm	/	/	/	/
Marianne Blomqvist	/	/	/	-
Elisabeth Sandvik	/	/	/	/
Inger Andersson	/	/	/	/
Inger Söderholm	/	/	/	/
Christelle Backlund	/	/	/	/
Sven Ståberg	/	/	/	/
Nuara Sandman-Johansson	/	/	/	/
↓ Eva Sjöberg	/	/	/	/
↓ Britt Rydell	/	-	/	/
↓ Inger Eriksson	/	/	/	/
↓ Elisabeth Eriksson	/	/	/	/
↓ Eva Sjöberg	/	/	/	-
↓ Gunvor Forsman	/	/	/	/

Marianne 23.06.83

Gunvor Blomqvist

Gunvor Blomqvist ledde en demonstrationskurs i specialpedagogik 1983.
Inger Eriksson (då Söderholm) var en av deltagarna.

Ålands högskola ger god start för uni-studier

Ålands högskola inleder inom kort undervisningen för läsåret 1988-89. Redan denna vecka hålls en kurs i studieteknik. I övrigt är utbudet, som tidigare, en blandning av främst humanistiska, ekonomiska och pedagogiska ämnen.

Ålands högskola inledde sin verksamhet läsåret 1981-82. I början var kurserna mest på approubar nivå, men numera finns även möjligheter att bedriva ämnesstudier på cum laude nivå. I år hålls sådana kurser i psykologi och vårdvetenskap.

Flera av högskolans kurser återkommer regelbundet. Till dem hör finska, nationalekonomi och pedagogik. Dessa finns även i år på kursprogrammet.

Finska I A heter en merkanligt inriktad kurs. Två studieveckor ger den.

Krängligt

Det nya systemet där studieprestationerna mäts i studieveckor upplevs som ganska förvirrande, säger tf högskolesekreterare INGER SÖDERHOLM.

En studievecka skall, åtminstone i teorin, motsvara en arbetsvecka. I praktiken har systemet visat sig vara ganska förvirrande och i många högskolor i

genomgått den för att kunna lita på baskurserna.

Kan fortsätta

Samtliga ovanstående till är godkända enligt Åhs studiefordringar.

Den 5 till 9 september 88 även fortbildningskursen vårdpersonal och medicinska minen ges föreläsningar om fartsbranschens sociala och arbetslagstiftning.

Senaste läsar deltag 140 personer i Ålands högskola har bad Det här noteras att det studerade flera ämnen samtidigt, varför det faktiska antalet är något lägre.

Kurserna ingår i tre olika studieprogram. Varje studieprogram omfattar 60 studieveckor, det vill säga ungefär tredjedel av studierna som krävs för filosofie kandidatexamen.

Åhs som ett av de största utbildningsinstitutionerna i Åland har ett stort ansvar för att ge en god utbildning till de studenter som söker sig till Ålands högskola.

Åhs som ett av de största utbildningsinstitutionerna i Åland har ett stort ansvar för att ge en god utbildning till de studenter som söker sig till Ålands högskola.

Inger Eriksson läste sociologisk metodik sommaren 1980 och klarade kursen. Hon har även arbetat vid högskolan, i artikeln ovan presenterades kursutbudet för läsåret 1988-89.

gen med spridda kurser vid Ålands sommaruniversitet.

- Den öppna högskoleundervisningen har haft en enorm betydelse för mig eller rättare sagt - den var en grundförutsättning eftersom jag inte hade studentexamen. Att kurserna ordnades hemma på Åland gjorde dem möjliga i dubbel bemärkelse. Det hade knappast blivit något om jag hade varit tvungen att resa från Åland för att kunna delta, säger hon.

"Att varje vår få ta del av sommarunis kursprogram var något av en njutning. Med kursprogrammet i ena handen och en almanacka i den andra planerade jag mina sommarveckor för att få ut mesta möjliga", skrev Inger själv i 20-årshistoriken 1989 och slog fast:

"De öppna akademiska studierna gjorde att jag fick min innersta önskan uppfylld!"

Gunnel Ekelund
bibliotekarie,
som studerade till
pedagogiekandidat
vid Ålands
sommaruniversitet
och Ålands
högskola.

Jag kunde avlägga min examen vid Ålands högskola

” Jag jobbade som skolbibliotekarie och var intresserad av pedagogik och psykologi. Jag började gå på kurser i de båda ämnena vid Ålands sommaruniversitet och Ålands högskola. Studierna var mest en självutvecklande hobby som jag ägnade mig åt under sommarsemestrar och annan ledig tid.

Jag hade inga planer på att studierna skulle leda till en examen men så småningom när jag hade ett visst antal kurser vaknade tanken. Jag kunde till slut, efter en del förhandlingar, avlägga hela min examen vid Åbo akademis pedagogiska fakultet utan att lämna Ålands högskola.

Jag hade stor nytta av studierna i jobbet som skolbibliotekarie, de gav mig mer rådgivning i ryggen. Men de ledde inte till att jag fick en annan tjänst eller ens högre lön.

Studierna ledde också till en givande gemenskap. Vi som läste psykologi var vuxna och hade en hel del erfarenhet av livet och vi hade både livliga och intressanta diskussioner. Gemenskapen består. Jag är med i en grupp som läste psykologi tillsammans och som fortfarande träffas regelbundet.

Det hände säkert att vi var en prövning för föreläsarna som ofta var unga och som inte hade samma livserfarenhet som vi. Jag hörde om en äldre kursdeltagare som tittade på en ung föreläsare och sa: Tänk att dom skickade en så grön till oss som är så grå! ”

Sven Sjöberg
inledde sina
studier vid
Ålands som-
maruniversitet.

Blev lärare tack vare sommaruniversitetet

Sven Sjöberg är speci-
allärare vid Godby hög-
stadieskola – det tackar
han Ålands sommar-
universitet för som gav
honom möjlighet att
börja studera.

Sven Sjöberg hade ingen möjlighet att
studera vidare när han slutade folksko-
lan. I stället blev det jobb – till sjöss,
som asfjalläggare och i en egen metall-
verkstad bland en hel del annat.

- Att sätta sig på skolbänken och läsa
akademiska kurser – det fanns överhu-

vudtaget inte på min karta. Jag visste knappt vad det var, säger han.

Men ibland öppnas nya dörrar och nya vägar leder till mål man aldrig kunnat föreställa sig. Så gick det för Sven.

Han höll kurser för föräldrar och ungdomar i Folkhälsans regi på flera platser runtom på Åland och visade sig ha ett speciellt handlag med växande tonåringar. Dåvarande rektorn vid Godby högstadieskola ringde därför upp honom och undrade om han kunde ta några timmar i skolan och undervisa en elev som behövde extra hjälp.

Sven sade ja. Timmarna i skolan blev ett komplement till jobbet i verkstaden och han upptäckte att han trivdes oerhört bra i skolvärlden. Tänk om han kunde få fortsätta där, tänk om han kunde utbilda sig till speciallärare?

Ord för ord på engelska

Vid Ålands sommaruniversitet fanns kurser som passade Sven, bland annat i pedagogik och specialpedagogik, och han anmälde sig. När han överunnit den första skräcken och respekten för akademiska studier läste han "allt han kom över" både vid sommaruniversitet på Åland och i Hangö och vintertid vid Ålands högskola.

Visst var det tufft ibland – i synnerhet första gången han skulle läsa en kursbok på engelska. Han hade aldrig läst engelska och läste boken ord för ord med hjälp av ett lexikon. När varje

ord var översatt försökte han få ihop en begriplig mening som han sedan lärde sig!

Att han fick 3, högsta betyg, i den tenten är ett av flera bevis på hans envishet och vilja att studera och bli formellt kompetent för en tjänst som speciallärare.

Slutförde i Vasa

Efter flera års idoga studier hade Sven fått ihop 100 studieveckor och såg möjligheten att ta en examen. Han sökte till pedagogiska fakulteten i Vasa, kom in och var där närmare två år.

Det fanns en del formella hinder längs vägen mot en examen som pedagogie magister. Dem lyckades han övervinna eller söka dispens från med god hjälp av bland andra högskolechefen Brittmari Wikström, som alltid fanns i bakgrunden som en uppmuntrande och stödjande kraft, och även av Mariann Sjöholm, då studiesekreterare vid pedagogiska fakulteten i Vasa.

- Att sommaruniversitet fanns på Åland var helt avgörande för min utbildning, jag hade aldrig blivit lärare utan det. För varje tent som jag klarade höjdes självförtroendet och jag insåg att jag faktiskt hade en möjlighet att nå mitt mål!

Sven hade stort stöd av sin familj under studieåren och även frun Angela Sjöberg, i dag rektor för Ålands Vårdinstitut, har haft stor nytta av Ålands sommaruniversitet.

ÄRKEBISKOPEN
ÅBO

Åbo den 7 april 1993

Högskolochef BrittMari Wikström
Ålands sommaruniversitet
Mariehamn

Bästa BrittMari Wikström!

Då jag inte är helt säker om Mitt svar på Er förfrågan
angående min medverkan vid inskriptionshögtidligheten den
1 juni har nått fram, vill jag för säkerhets skull med-
dela att det tyvärr inte är möjligt för mig att delta. Det
är helt enkelt min kalender som ställer hinder i vägen.
Jag hoppas alltså att Ni skall finna någon annan lösning.

Med vänlig påskhälsning

John Vikström

Ett brev från dåvarande ärkesbiskopen John Vikström finns bland Ålands
sommaruniversitets bevarade handlingar.

Marcus Lindholm

är marinarkeolog och arbetar som antikvarie vid museibyrån vid Ålands landskapsregering. Sedan 1997 är han även kursledare i marinarkeologi vid Hangö sommaruniversitet.

Slutade gymnasiet men kunde studera vidare efter sommaruniversitetet

” Jag började i gymnasiet men var extremt skoltrött och hoppade av under första året. Jag for till Sverige och jobbade på olika ställen under några år. Sedan återvände jag till Åland och började vid Ålands handelsläroverk där jag blev redovisare.

Jag hade jobbat flera somrar som utgrävare vid museibyrån och hösten 1981 fick jag ett uppdrag av byrån att göra upp ett register över kända vrak i de åländska vattnen. Samtidigt började jag läsa kurser vid Ålands sommaruniversitet i bland annat historia, konstvetenskap och etnologi. Att jag började med det var mycket tack vare Brittmari Wikström som jag kände och som uppmuntrade mig. ”Ta dig samman, börja studera”, sa hon och i början av 1990-talet hade jag läst kurser som motsvarade 60 studieveckor och kunde söka till Stockholms universitet.

Jag tog senare två kompletta fil kandidatexamen – en med historia som huvudämne och den andra med arkeologi. Universitetsstudierna visade sig passa mig mycket bra, men jag hade aldrig kommit på tanken att söka vidare om jag inte haft kurserna vid sommaruniversitetet som grund. Jag är glad att jag började studera – jag hade inte blivit en bra redovisare. **”**

Harald Ofstad i talarstolen under det stora fredsmötet i Mariehamn, till vänster Marlene Öhberg och Elisabet Adebo. Ovan till höger ses programmet för mötet.

Freds rörelsen på Åland fick aktiv starthjälp av det nordiska fredsmötet

Ålands sommaruniversitet blev en given samarbetspartner för aktiva personer och grupper som ville förverkliga sina idéer om stormöten och seminarier. Ett exempel är det nordiska fredsmötet som hölls i Mariehamn 1981.

Sommaruniversitetet har fungerat som en inspirationskälla för kulturlivet på Åland.

”Stimulerande föredrag och seminarier har fött idéer som vitaliserat samhällsdebatten. Fredsrörelsen i landskapet fick aktiv starthjälp av det stora nordiska fredsmötet 1981, Ålands litteraturförening föddes ur skrivardagarna och jämställdhetsdelegationen ur jämställdhetsseminarierna” skrev Gunnevi Nordman, ordförande i direk-

tionen för sommaruniversitetet, i förordet till 20-årshistoriken.

Nästan 400

Det nordiska fredsmötet på Åland 24-28 juni 1981 lockade närmare 400 deltagare och arrangerades av Kommittén för Nordiskt fredsmöte på Åland, en politiskt och organisatoriskt obunden grupp. I den satt Siv Ekström, Sven-Erik Fagerlund, Gunnevi Nordman, Hasse Svensson, Gunda Åbonde-

”Protester är ett sätt att vända utvecklingen”

— Tystnad är fängelse och slaveri, sade Nordiskt fredsmötes nyckelperson MARLENE ÖHBERG, Mariehamn/Stockholm i sitt öppningsanförande på onsdagkväll i Självstyrelsegården. Att protestera är att för-

söka vända utvecklingen. Det kan börja med såna här möten.

Omkring 350 personer hade samlats i plenisen, som var helt fullsatt. Många hade barnen med.

Tidningen Åland rapporterade från fredsmötet.

Wickström och Marlene Öhberg från Åland och Elisabet Adebo och Torgny Sköldborg från Sverige.

Ålands sommaruniversitet var en av flera finansiärer för mötet och stod även för en del av de administrativa uppgifterna.

Mötet hölls i plenisen i Självstyrelsegården och många kända föredragshållare från hela Norden deltog, bland dem Jens Evensen och Johan Galtung från Norge, Hilikka Pietilä och Göran von Bonsdorff från Finland och Maj-Britt Theorin från Sverige.

”Tystnad är fängelse och slaveri. Att protestera är att försöka vända utvecklingen. Det kan börja med såna här möten”, sa fredsmötets nyckelperson Marlene Öhberg i sitt öppningstal.

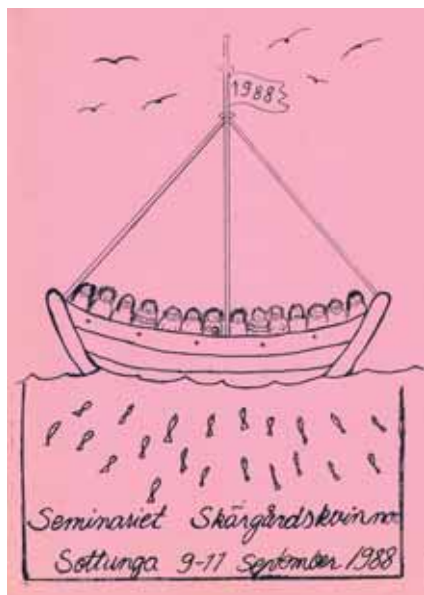
Två resolutioner

Mötet resulterade i två resolutioner. I den ena riktade mötet ”en enträgen vädjan till stormakterna i öst och väst att vidta de nödvändiga stegen för att

garantera Norden som en kärnvapenfri zon. Mötet uppmanar också de nordiska ländernas regeringar att i enlighet med sina utfästelser i FN arbeta för skapandet av en nordisk kärnvapenfri zon. Fredsmötet ser ett sådant kärnvapenfritt område som ett viktigt steg mot förhandlingar om ömsesidig nedrustning.”

I den andra vände man sig till Nordiska rådet och till parlamenten i de nordiska länderna med ett förslag – att rådet ekonomiskt skulle garantera en fortsättning av fredsmötet under de kommande åren och att möjliggöra bildandet av Nordiskt forum för fred som skulle ha flera uppgifter – att informera, organisera möten och sprida fredstidskrifter bland annat.

1982 utkom boken ”Vår röst – en makt” som redigerades av Harald Ofstad och Marlene Öhberg och som baserades på de föreläsningar som hölls under fredsmötet på Åland.

1988 hölls
seminariet på
Sottunga.

Seminarier för kvinnor i skärgården fick stor betydelse

Det första seminariet för skärgårdsskivorna hölls 1986. Det stöddes av Ålands sommaruniversitet/Ålands högskola i över 20 år och blev ett årligen återkommande evenemang.

Det första seminariet hölls på Björkö i Kumlinge, sedan följde seminarier på bland annat Föglö, Sottunga, Kökar och Brändö och 1993 hölls det första gången utanför Åland, då i Stockholm.

I snitt ett 50-tal kvinnor deltog varje år, många av dem var "stamgäster" som kom år efter år.

Lokala krafter stod för arrangemangen och komponerade programmet för varje seminarium medan Ålands sommaruniversitet/Ålands högskola ställde upp som finansiär. Seminariet marknadsfördes också av sommaruniversitetet och fanns med i kursprogrammet.

Olika ämnen

Under vilka villkor vill kvinnor bo i skärgården? Det var huvudfrågan un-

"Mötet mellan turisten och orsbon" hette en rapport som gavs ut efter seminariet på Brändö 1991. Konstnären Johan Scott stod för illustrationen på pärmbilden.

der det allra första mötet medan arbete och fritid, trivsel och miljö, drömmar, myter, kloka gummor och alternativ hälsa var ämnena för senare träffar. Föreläsningar varvades med diskussioner och flera av seminarierna sammanfattades i tryckta rapporter.

Till exempel gavs rapporten "Mötet mellan turisten och orsbon" ut efter seminariet på Brändö 1991 där man diskuterade under temat "Skärgårdsturism – myt eller verklighet?"

"Drömmar i månvaggan" heter rapporten som gavs ut efter seminariet på Kumlinge 1992 då temat var kvinnokraft och kvinnokunskap.

1995 firade seminariet sitt 10-års-

jubileum i Geta. Då hade Åland och Finland blivit en del av EU och "Skärgårdskvinnan i förändringens tid" var huvudtemat. På programmet stod också en paneldebatt om EU.

I början av 2000-talet upphörde finansieringen från sommaruniversitet/högskolan men träffarna lever vidare, till en början under organisationen Företagsam skärgårds paraply,

I tidningsartiklar om seminarierna vittnar många deltagare om seminariernas stora betydelse både som väckarklocka och som kontaktskapare och seminarierna har även fått efterföljare i andra regioner, bland annat i Estland.

Marlene Öhberg:

KAN MAN VARA AVVIKANDE I SKÄRGÅRDEN?

Två skäl

Med den omvärdering av storsamhällets struktur och funktion som långsamt håller på att växa fram i Norden, finns det

två starka skäl till varför kvinnor intresserar sig för att leva i skärgården och i glesbygdsområden överhuvudtaget.

Det första skälet är möjligheten att kombinera manuellt och icke-manuellt arbete. I skärgårdssamhället är vi inte avskurna från möjligheten att arbeta med jorden. Vi gräver i vår jord, sår våra frön och ser grödorna växa. Troligtvis låter det banalt i mångas öron, men är en livskvalité som är få förunnat. Att leva i större samklang med naturen innebär också att det är lättare att ta ansvar för den. Ingen kan undgå att se att förutsättningen för

människans existens är just naturen. Förstör vi den, förstör vi oss själva.

Vi odlar våra grönsaker, vår säd, vår potatis och vi känner glädje när vi ser allt detta spira - vi skapar en bas av självförsörjning som ger oss självtillit - vi kan något och detta har ett värde i sig självt.

Det andra skälet är möjligheten att vara med och styra det lilla samhällets utveckling. I högre grad än i storsamhället är det möjligt att påverka olika politiska beslut, vilket i sin tur ökar ansvarskänslan för det samhälle man bor i. Det är svårare att enbart tänka på sig själv. Om jag vet att Olga sitter ensam och längtar efter besök, kanske jag en dag tar mig tid för att gå dit och göra henne glad. Och en av de grundläggande sakerna i livet är att ha förmågan att sprida lite lycka och trivsel kring sig, det gör oss själva glada och andra med. Och det är något som faller sig långt mer naturligt att göra i det lilla samhället jämfört med storsamhället, där människor - stressade av arbete och sökande efter materiell lycka - har allt mindre tid att ägna sig åt varandra. I det samhället gäller det i första hand dig själv och din familj. De svaga får sitta på undantag. En ensam Olga får sitta ensam.

Jag tror att dessa två skäl som båda lägger vikt vid ansvarskänslan bör vara skäl nog att få kvinnor att stanna i skärgårdssamhället och flera att flytta in. Att ta ansvar för något mer än sig själv, innebär att människan utvecklas och mognar, att hon kan skapa sig ett livsrum som leder fram till gemenskap och livsglädje.

Men kvinnor flyttar från skärgården
Varför?

**Marlene
Öhberg**

var initiativtagare
både till det
nordiska fredsmötet
på Åland och det
första seminariet
för skärgårdskvinnor.

Man kan åstadkomma mycket om man har en idé och tror på den

” Jag jobbade på universitet i Stockholm i början av 1980-talet och vi var en grupp som hade många givande diskussioner i kafferummet om världsläget. Läget mellan USA och Sovjetunionen var spänt och det var mycket tal om den hotande kärnvapenupprustningen. Då väcktes tanken: Vi ordnar ett fredsmöte om Norden som en kärnvapenfri zon! Vi var unga och engagerade och trodde att man kunde förändra världen och det var naturligt att förlägga mötet till Åland som ligger bra till i Norden och som är ett demilitariserat område.

Vi satte igång, sökte pengar från olika håll, kontaktade föreläsare och fredsorganisationer och bjöd in deltagare. Det blev intensiva dagar på Åland med massor av program både på dagar och kvällar och med en otrolig känsla av engagemang och glöd. Mötet visade att man kan åstadkomma mycket om man har en idé och tror på den.

Skärgårdsseminariet för kvinnor kom till när jag drömde om att bosätta mig i skärgården men samtidigt såg problemet – många kvinnor valde att flytta därifrån. Varför? Och kunde man förbättra och förändra villkoren så att fler kvinnor såg en framtid i skärgården? Det blev startskottet till en seminariserie som fantastiskt nog

pågår än i dag. Föreläsare med olika perspektiv på bland annat glesbygdsproblematik bjöds in och seminarierna fick med åren flera betydelser. De bidrog till att synliggöra kvinnornas situation, de höjde medvetenheten och gav kvinnor råg i ryggen att starta eget och ge sig in i politiken. De bidrog också till att nya nätverk bildades.

Det finns också kvinnor som sagt att seminarierna var årets absoluta höjdpunkt. ”

Kvinnor vågade engagera sig mer

”Jag blev delaktig både i det stora nordiska fredsmötet och i de återkommande seminarierna för kvinnor dels via mitt dåvarande jobb som regionplanechef vid landskapsregeringen, dels via mitt personliga engagemang.

Fredsmötet bidrog till att Ålands status som ett demilitariserat område höjdes. Man började prata om demilitariseringen på ett annat sätt och Åland fick senare epitetet Fredens öar. Engagemanget var stort bland deltagarna och föredragen intressanta men plenisen i Självstyrelsegården var möjligen väl högtidlig som möteslokal.

Skärgårdskvinnornas situation var en fråga som jag ägnade mig mycket åt i jobbet. Vilka var orsakerna till att så många yngre kvinnor lämnade skärgården och kunde man i så fall ändra på dem? Jag tror att seminarierna ledde till att många problem konkretiserades och formulerades och att kvinnor vågade engagera sig mer och ta för sig mer. ”

**Gunda
Åbonde-
Wickström**

var deltagare och även medarrangör i både det nordiska fredsmötet och de första seminarierna för skärgårdskvinnor.

Vilken väg skulle man välja – en riktig högskola eller en kurscentral?

Slutet av 1980-talet och början av 1990-talet blev en turbulent tid med en rektor som kom och gick och med en rejäl våghöjd på diskussionerna. Skulle Åland ha en riktig högskola med forskning eller skulle Ålands högskola fortsätta som tidigare – som en kurscentral?

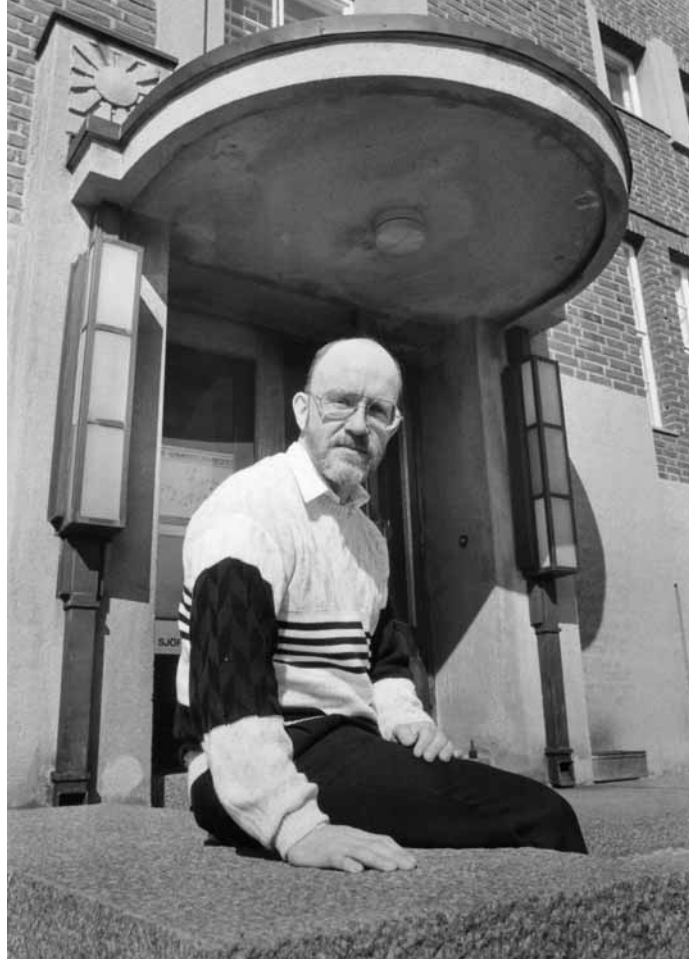
Våren 1989 var man redo att anställa en rektor för Ålands högskola och tjänsten blev eftertraktad. Fjorton personer sökte och sex av dem kallades till intervju. Arbetsutskottet för högskolan hade diskuterat kompetenskraven och ansåg att rektorn borde vara minst licentiat. Erfarenhet av förvaltning var ett krav när tjänsten lediganslogs och man ville gärna ha en rektor med erfarenhet av forskning.

När urvalsprocessens kvarnar malt färdigt fanns två huvudkandidater kvar – fil lic Sten-Erik Abrahamsson med rötter i Mariehamn och tjänst som lektor vid Åbo akademi och fil dr Olle Holm från Sverige.

Det blev omröstning i delegationen och Holm fick 6 röster mot 4 för Abrahamsson. När landskapsstyrelsen slutligen utsåg rektorn blev det också omröstning som slutade 3-3, en röst lades ner, och det blev lantrådet Sune Erikssons röst som avgjorde till Holms fördel. De tre centerrepresentanterna röstade på fil mag Gyrid Högman; hon var en av de fjorton sökande men hon hade inte förts fram av högskoledelegationen.

Blev debatt

Utnämningen väckte en del rabalder. Varför åsidosattes ålänningen Abrahamsson med goda formella meriter, en nära kännedom om det åländska samhället i allmänhet och Ålands

Olle Holm kom till Åland 1989 med massor av idéer och visioner i bagaget. Men efter ett år som rektor för Ålands högskola sade han upp sig. Foto: Nya Åland.

sommaruniversitet/Ålands högskola i synnerhet?

Högskoledelegationens ordförande, liberalen Gunnevi Nordman, försökte gjuta olja på vågorna och välkomnade Olle Holm till rektorsposten.

”Det går säkert bra med honom, speciellt som han sysslat också med konfliktforskning. Dessutom har han

anmält att han tänker hålla tjänsten en lite kortare tid” sa Gunnevi Nordman i en tidningsintervju.

Holm hade arbetat som grundskollärare, som forskare, som konsult för arbetslagsutveckling inom vården och senast som rektor för Vårdhögskolan i Falun. Han beskrev sig själv som en uppbyggnadsinriktad människa, en

REKTOR FÖR ÅLANDS HÖGSKOLA

ARBETSUPPGIFTER

1. att leda och utveckla högskolans verksamhet
2. att fungera som chef för personal anställd vid högskolan
3. att ansvara för högskolans ekonomi och administration
4. att bereda och föredra ärenden för Högskoledelegationen
5. att ansvara för informationen
6. att administrera publikationsverksamheten
7. att ansvara för bibliotekets uppbyggnad
8. att följa pågående forskning av intresse för Åland
9. att upprätthålla kontakter till andra högskolor
10. att undervisa / föreläsa ca 20 h per år

KOMPETENSKRAV

Högre akademisk examen, förvaltningserfarenhet. Önskvärda kvalifikationer:
forskningserfarenhet

LÖNEKLASS

C 60

De här arbetsuppgifterna formulerades för den nya tjänsten som rektor för Ålands högskola.

som vill få ut något av sitt arbete och se tydliga resultat.

Stannade ett år

Holm kom till Åland i maj 1989 och installerade sig i nedre våningen i Ålands sjöfartsläroverk där Ålands högskola och sommaruniversitet hade sina utrymmen och där man byggde om så att rektorn skulle få ett eget rum.

Till att börja med ville han utreda vilka behov Åland hade inom näringsliv, offentlig förvaltning och organisatio-

ner och ta reda på var högskolan kunde komma in och göra en insats. Han talade mycket om "en nyttig högskola", han var engagerad och entusiastisk och talade bland annat för att bilda Ålands freds-, miljö- och vetenskapscentrum som kunde inrymmas i moduler vid Slemmernes strand.

Men efter drygt ett år på posten slutade Holm för att bli förvaltningschef vid landstinget i Umeå. Det fanns säkert flera skäl till avhoppet. Holm var en idérik entreprenör, men han kände

klent gensvar för den utveckling av högskolan som han hade hoppats på och han var missnöjd med de ekonomiska resurserna.

”Olle Holms huvudtes har varit att det inte räcker med att storstilat tala om Ålands högskola och tro att allt därmed är bra. Vill man ha en högskola som gör skäl för namnet måste man också vara beredd att satsa ekonomiska och andra resurser för att utveckla den” hette det i en ledare i Nya Åland.

Hur gå vidare?

När dammet hade lagt sig efter avhoppet diskuterades högskolans framtid under ett högskoleseminarium i oktober 1990. Inbjudna företrädare för näringsliv, kultur, utbildning och politiska grupperingar deltog.

Röster för och emot en utbyggd högskola fördes fram. De som talade emot ansåg bland annat att ålänningar har nära till högskoleutbildning i Sverige och Finland och att det är svårt för Ålands högskola att bygga upp en längre akademisk utbildning med tillhörande examina liksom det är svårt konkurrera med det befintliga utbudet.

De som var för en utbyggd högskola såg den som en viktig kunskapsresurs i samhället och ansåg att Åland i sig är ett intressant område för forskning inom exempelvis minoritets-, freds- och miljöfrågor.

När högskoledelegationen senare lade fram sitt budgetförslag för 1991

fanns ingen tjänst som rektor med, däremot en kombinerad tjänst som högskoleplanerare/projektledare på viss tid, dock högst 3 år i stället för ordinarie rektor ”vars tjänst hålls vakant”.

Rektor behövs inte

Den 6 april 1992 antog högskoledelegationen nya riktlinjer för högskolans verksamhet och följande fastslogs:

”Målsättningen med Ålands högskola är att bereda möjligheter till akademiska studier. Därtill ska högskolan koordinera forskning och högre utbildning i landskapet. Högskolan kan också ges till uppgift att generera kunskap (forskning) och att sprida information om forskning av intresse för Åland. Högskolan ska betjäna enskilda studerande jämväl näringslivet och den offentliga sektorn.”

Delegationen konstaterade också i början av 1992 att om landskapsstyrelsen inte går in för att utveckla högskolan utan för att hålla kvar den på nuvarande nivå behövs ingen rektor utan sekreterartjänsten kan ombildas till en cheftjänst. 1992 hade högskolan tre anställda – en sekreterare, en byråsekreterare och en halvtidsanställd planerare för uppdragsutbildning.

Den tjänst som högskoleplanerare/projektledare som nämns ovan och som fanns med i budgetmotiveringen för 1991 förverkligades inte enligt planerna. Tjänsten utlystes förvisso och två personer anställdes – Barbro

7/90 au

Protokoll fört vid Högskoledelegationens arbetsutskotts sammanträde den 19 juli 1990 kl 13.00 på Ålands högskola.

Närvarande: Ordf Gunnevi Nordman, viceordf Solveig Eriksson, medlemmen Sten-Erik Abrahamsson samt sekr Brittmarie Wikström och planerare Inger Eriksson.

- 1 § Ordförande öppnade sammanträdet.
- 2 § Föredragningslistan godkändes.
- 3 § Protokollen 5/90 au och 6/90 au justerades.
- 4 § Till kännedom antecknades att landskapsstyrelsen beviljat rektor Holm ansökt avsked räknat fr o m 1.8.90.
- 5 § Rektorsfrågan och högskolans framtid
Diskussion om högskolans nuläge och framtida utveckling. Beslöts
- att högskolesekreterare Wikström och kursplanerare Eriksson gemensamt handhar förekommande rektorsuppgifter tills ny rektor utsetts;
- att ett seminarium om högskolans framtid anordnas, förslagsvis den 1.10.90. Till planerare för seminariet med ansvar även för uppföljningen utsågs FM Viveca Lindberg. För arbetsuppgiften utgår ett arvode om mk 12.000 (konto 26.12.01).
- att rektorstjänsten utannonseras efter att ifrågavarande seminarium hållits.
- 6 § Beslöts förorda att planerare Inger Eriksson deltar i den av kulturrådet anordnade förmånliga resan till Färöarna vecka 31 för att bekanta sig med Frodskaparsetur Føroya och ev övrig högskoleutbildning därstädes.
- 7 § Beslöts hålla nästa sammanträde den 14.8.90 kl 14.00.
- 8 § Sammanträdet avslutades kl 14.40.

Mariehamn den 19 juli 1990

Ordförande

Gunnevi Nordman

Sekreterare

Brittmari Wikström

I juli 1990 beslöt högskoledelegationens arbetsutskott att Brittmarie Wikström och Inger Eriksson gemensamt sköter rektorns uppgifter tills en ny utsetts.

Forsberg från Sverige på 20 procent av heltid och Olof Erland från Åland på 80 procent. Erland fick i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett minoritetsinstitut på Åland och framlade senare en rapport varvid hans uppdrag var slutfört, och Forsberg tillträdde aldrig.

Miljö och minoriteter

I februari 1993 utsågs Brittmarie Wikström, tidigare högskolesekreterare, till högskolechef. Därmed hade man lämnat spåret med en utbyggd högskola med en egen rektor och gått in för "en modell mindre" som Wikström själv uttryckte saken i en tidningsintervju efter utnämningen. I praktiken blev det mest en titeländring, arbetsuppgifterna var i stort sett de samma.

Vad forskningen beträffade hade högskoledelegationen gått in för två områden som skulle prioriteras – miljö och minoriteter.

När riktlinjerna för högskolans verksamhet reviderades än en gång 1997 sades det bland annat att "högskolan deltar aktivt i uppbyggnaden av en yrkeshögskola på Åland". Högskolan skulle bistå med kontakter och sakkunskap vid planeringen och även ordna vidareutbildning för att höja lärarnas kompetens.

Man påtalade även behovet av en landskapslag om Ålands högskola. Lagberedningsprocessen tog flera år och den nya lagen, landskapslagen om Högskolan på Åland, trädde i kraft

den 1 januari 2003. Den innebar att Ålands högskola och Ålands yrkeshögskola som fungerat på försök sedan 1997 slogs ihop till en organisation, Högskolan på Åland. Vid den nya högskolan skulle förutom utbildning på högskolenivå inom olika utbildningsprogram även bedrivas kursverksamhet och hela verksamheten skulle ledas av en rektor.

Ålands högskola blev en enhet vid den nya högskolan och för att undvika total begreppsförvirring diskuterades ett nytt namn för kursverksamheten. "Akademiska enheten" föreslogs bland annat men till slut gick man in för namnet Högskolan på Åland, Öppna högskolan och högskolechefen blev därmed enhetschef.

Förbi

Öppna högskolan har sedan dess verkat enligt tidigare riktlinjer med både akademiska och icke-akademiska kurser på programmet och kurserna har haft ett stort antal studerande – antalet har legat runt 1.500 varje år under 2000-talet. 2006 började man även ta in sjöfartskurser i sitt program.

En ändring i terminsindelningen blev aktuell 2006. Då slopades de tre terminer man haft hittills och man gick i stället in för en hösttermin och en vårtermin eftersom intresset för sommarstudier mattats av betydligt.

- Tiden för sommaruniversitetstraditionen är förbi, konstaterade Brittmarie Wikström i en tidningsintervju.

Kompetensen har höjts efter specialutbildningar

Utbildning av speciallärare och yrkeslärare, av specialsjukskötare och terapeuter i kognitiv beteendeterapi - Ålands högskola/Öppna högskolan har ordnat flera längre utbildningar och har därmed fungerat som en kompetenshöjande språngbräda.

”En historisk dimission” skrev tidningen Åland i maj 1985. Då hade nio personer med lärarexamen eller barnträdgårdslärarexamen i botten studerat vid Ålands högskola vid sidan av sina ordinarie jobb och efter två års studier kunde de utexamineras som speciallärare.

Utbildningen, som utformades i samarbete med Åbo akademi och pedagogiska fakulteten i Vasa, blev den

10 ÅLAND

Onsdagen den 15 maj 1985

11/85

□ Efter dimissionen uppträdde de nio nyutexaminerade med sång. Från vänster ses Inga-Lill Rögård, Carola Korpela, Charlotta Holmén, Ann-Christina Kjeldsen, Margareta Höltti, Ebhel Larsson och Berit Slotte. Bakom står Göran Hansen och skymd Silja Michelsson. (Foto: Ulf Eklund).

Nio speciallärare i historisk dimission

□□□ Nio speciallärare, av dem en speciallärare i trädgårdslärare, fick på måndagskvällen sina utexamineringsdiplomer. Det är ett resultat av en historisk dimission på Åland. Det är nämligen första gången en specialutbildning lokaliserats till landskapet.

Under två år har de nio tillägnat sig speciallärarutbildningen hemma på Åland samtidigt som de skött sina ordinarie jobb som lärare. Utbildningen har skett inom ramen för Ålands högskola

och sommaruniversitetet och i samarbete med Åbo akademi och pedagogiska fakulteten i Vasa. — Den nu avslutade utbildningen på Åland är ett bevis för att pedagogiska fakulteten även utanför Helsingfors kan erbjuda högskoleutbildning för hela landet.

Ann-Christina Kjeldsen spelade gitarr när de nyutexaminerade speciallärarna uppträdde efter dimissionen 1985.

Specialsjuuskötare klara

De här sjuuskötarna specialiserade sig i inre medicin och kirurgi på Åland. De blev klara 1994.

första i en rad av liknande projekt som Ålands högskola/Öppna högskolan ordnat och som bidragit till att många kunnat höja sin formella kompetens genom studier på hemmaplan med alla fördelar som det innebär.

Specialsjuuskötare

”En unik utbildning” skrev tidningen Nya Åland i maj 1994. Den gången handlade det om tretton sjuuskötare som under två års tid deltagit i ett specialprogram och specialiserat sig i inre medicin och kirurgi. Ålands högskola hade köpt utbildningen av Helsingfors

sjukvårdsinstitut och all utbildning skedde på Åland. Deltagarna kunde bo hemma och en del av dem hade jobb vid sidan av studierna, andra var föräldralediga.

Yrkeslärare

En första grupp yrkeslärare utbildades 1991-1993 och en ny kull är på kommande inom projektet DaKo3 där Da står för data och Ko för kommunikation.

DaKo3 drogs igång 2007 med 25 deltagare, många av dem har tidigare arbetat som yrkeslärare men utan for-

Arvid Treekrem till höger leder utbildningen av yrkeslärare som avslutas hösten 2010. Foto: Nya Åland

mell behörighet. Enligt planen utexamineras de hösten 2010.

Arvid Treekrem, professor vid Åbo Akademis pedagogiska fakultet i Vasa, är utbildningsansvarig för projektet som innebär ett stort kompetenslyft för Åland som har brist på formellt behöriga yrkeslärare.

Projektet är en blandning av egna nätbaserade studier och regelbundna närstudietillfällen på Öppna högskolan. Deltagarna behöver numera inte resa bort för sina studier och kan ha kvar

sina ordinarie jobb under studieåren.

I december 2008 drogs en fyraårig utbildning till psykoterapeut inom kognitiv beteendeterapi (KBT) i gång vid Öppna högskolan. Bakom utbildningen står Psykologiska institutionen vid Joensuu Universitet och Finska föreningen för beteendeanalys och kognitiv beteendeterapi.

Utbildningen pågår till 2011 och bland deltagarna finns bland annat läkare, psykologer, socialkuratorer och sjukskötare.

**Ann-Christina
Kjeldsen**

hörde till den första kull som studerade till speciallärare på Åland och som utexaminerades 1985. Efter det har hon studerat vidare och blivit magister och licentiat.

Utbildningen gav många fina ringeffekter

” Det var en oerhört fin satsning att ordna speciallärarutbildning på Åland, det var första gången utbildningen utlokaliserades från Vasa. Jag tänkte inte bli speciallärare utan valde utbildningen för att få mer kunskap i att undervisa elever med särskilda behov i mitt vanliga klasslärarjobb. Men under resans gång ändrade jag mig och är i dag specialklasslärare vid Godby högskolestadieskola.

Vi som gick utbildningen var alla erfarna lärare och vi hade stort utbyte av varandra. Det blev många och intressanta diskussioner där vi kunde kombinera teorier med klassrumserfarenhet. Utbildningen, som normalt tar ett år på heltid, klarade vi av på två år vid sidan av våra ordinarie jobb. Vi använde veckoslut och sport- och sommarlov till studier, det var intensivt men samtidigt verkligt givande.

Utbildningen bidrog till att medvetenheten höjdes och att specialundervisningen blev mer strukturerad. Dessutom startades Ålands specialpedagogiska förening som var aktiv och drev på olika specialpedagogiska frågor. Landskapet satsade på temaår, då bland annat dyslexi lyftes fram, och på BUSS-projektet för barn och ungdomar i behov av särskilt stöd.

Jag brinner verkligen för specialpedagogik, det är ett viktigt arbete som gör skillnad och som ger resultat på lång sikt och som måste få fortsätta även i ekonomiskt kärvarre tider. ”

Eldsjäl genom tre decennier.

Brittmari Wikström kom till Ålands sommaruniversitet 1981. Sedan dess har hon plöjt ner hela sin själ och mer därtill i arbetet. I början var hon sekreterare och gjorde precis allt – i dag är hon enhetschef och har fem medarbetare.

anställa en gemensam sekreterare på heltid. Eva Sundberg fick jobbet men hon slutade i augusti samma år och efterträddes av Brittmari Wikström.

- Jag gick själv på sommaruniversitet och blev tillfrågad om jag kunde ta jobbet och sa ja. Desto märkvärdigare var det inte, säger Brittmari Wikström om sin start på livet med den öppna högskoleundervisningen.

Det är ingen överdrift. Fil mag Brittmari Wikström personifierar Ålands sommaruniversitet, Ålands högskola och numera Öppna högskolan.

Hon har varit med om en lång och händelserik resa sedan augusti 1981. I mars samma år hade landskapslagen om högskoleundervisning trätt i kraft och som en följd av den beslöt landskapsstyrelsen att sommaruniversitetet och kommittén för planering av högskoleverksamheten temporärt fick

Allt i en enda mapp

Hon fick överta en röd mapp där kommande aktiviteter var noggrant dokumenterade – ”allt rymdes i en mapp på den tiden” – och så var det bara att installera sig i rummet i Självstyrelsegården som hon delade med biblioteksinspektörerna.

Brittmari hade studerat ryska vid Åbo akademi och flyttade till Åland hösten 1978. Hennes första jobb på Åland var som extra ämbetsverksarbetare vid landskapsstyrelsen vilket

Förr gjorde Britt看Mari Wikström precis allt vid Ålands sommaruniversitet. I dag är hon enhetschef vid Öppna högskolan och har fem medarbetare.
Foto: Nya Åland

Det finns intresse för vuxengymnasium

□□□ Det finns intresse för vuxengymnasium på Åland.

Det visar svaren på den enkät som man skickade ut från Ålands högskola i mars.

— Som bäst funderar vi inom arbetsgruppen på förslag till lösningar och klart är att någonting skall göras. Men var, hur och när har vi ännu inte bestämt, säger sekreterare **BRITTMARI WIKSTRÖM**.

Drygt 400 personer, inskrivna i Ålands högskola eller deltagare i sommaruni i fjol, fick sig frågeformuläret tillsända.

Antalet svar var 62, 55 från kvinnor, sju från män.

— Ingenting förvånande, säger Brittmarie Wikström. Det speglar enbart förhållandet vi har mellan indelningen av män och kvinnor i högskolan.

På det svarsformulär som skickades togs alla gymnasiekurser upp utom de tillval som kan väljas. Utfallet fördelade sig enligt följande:

Hela 40 personer valde engel-

□ — Det finns ett klart intresse för ett vuxengymnasium på Åland och en arbetsgrupp funderar som bäst på vad som skall göras, avslöjar Brittmarie Wikström.

ska, 25 valde psykologi, 23 finska, 20 datateknik, 19 religion- och livsåskådningskunskap, 15 personer valde svenska och lika många valde lång matematik.

14 valde samhällslära och lika många valde tyska, 12 valde kort matematik, 11 historia, 9 biologi, 8 franska och 6 valde antingen kemi, fysik eller geografi.

Bästa modellen

— Det är alldeles klart att det finns intresse och det är lika klart att någonting skall göras, påpekar Brittmarie Wikström.

Arbetsgruppen som landshovsstyrelsen tillsatt och som sysslar med utbildningsfrågor för vuxna, skall på sitt möte inkommande fredag diskutera olika möjligheter och eventuella lösningar.

— Vi skall försöka ge ett förslag som utbildningsavdelningen får bekanta sig med, framhåller Wikström.

Medborgarinstitutet har förklarat sig vara intresserade av att ordna gymnasiekurser av den här typen, medan andra anser att det är Ålands lyceums sak.

— Huvudsaken är att vi hittar en modell som passar alla, även användarna, på bästa sätt, tycker Brittmarie Wikström.

Marika Lönn

Under årens lopp har Brittmarie Wikström figurerat många gånger i pressen. 1988 handlade det om planerna på ett vuxengymnasium.

i praktiken betydde mycket maskinskrivning.

Skötte allt

Som sekreterare vid Ålands sommaruniversitet och vid Högskoleverksamheten vid Ålands landshovsstyrelse,

som det hette innan man gick inför det betydligt enklare namnet Ålands högskola, skötte Brittmarie i praktiken hela "butik".

I maj 1986 gjorde hon upp en beskrivning över arbetsuppgifterna och det blev en lång lista. Hon var sekre-

Department of Economic Geography and International Marketing
Åbo Academy, Henriksgatan 7, SF-20500 ÅBO, Finland
Tel. 901 - 654311/654199

Prof. Gösta A. Eriksson

Åbo den 20 mars 1987

Ålands Högskola
Skr. Brittmari Wikström
Mariehamn

Skr. Wikström,

I bifogat kuvert finns tentamensfrågorna i 8 ex. till tentamen den 28 mars. Jag hoppas det räcker.

Tentamen består av att besvara 6 frågor, en från varje kursbok samt något från de föreläsningar, som jag känner till ha givits.

Frågorna är ganska omfattande.

Men meddela ev. i början på provet, att alla frågor behöver inte vara fullständigt besvarade.

Viktigt är emellertid att något svaras på alla frågor.

DVS att de visar, att de känner till något om samtliga kursböcker, hela kurser, inkl. något från föreläsningarna.

I några fall appellerar jag till deras lokalkunskaper om Åland.

Hoppas allt går bra. Emotser många bra tentamenssvar!

Med vänlig hälsning

Gösta A. Eriksson

Flera föreläsare skickade sina tentamensfrågor med instruktioner till Brittmari Wickström.

rare i delegationen och arbetsutskottet för Ålands högskola och i direktionen för sommaruniversitet. Hon beredde ärenden, sammankallade till möten och skötte informationen till medlemmarna i respektive organ.

Hon ansvarade för att kurskatalogen blev tryckt och utskickad till hugade studerande. På den tiden trycktes tre kataloger per år och adresserna skrevs för hand på kuverten!

Hon tog emot anmälningar till kurserna, höll kontakt med studerande och föreläsare och såg till att resebiljetter och hotellrum bokades och redde upp reseräkningarna. Hon hann även med studievägledning till enskilda studerande, hon vaktade tenter, kläckte idéer, planerade på lång och kort sikt och samlade data för statistiska uppgifter – bland en hel del annat.

Sedan tillkom en massa oförutsedda problem som måste lösas snabbt utan tillgång till dagens e-post och mobiltelefoner – länge fanns det inte ens fax! En föreläsare missade flyget, en annan glömde att skicka tentfrågor och dikterade dem per telefon, en tredje glömde att stiga av färjan i Mariehamn och en fjärde bara måste ha teve på rummet. Då var det bara att fixa fram en apparat och få den installerad – allt för att hålla föreläsaren på gott humör.

- Visst, det var hektiskt mest hela tiden men jag har stortrivts. Jag var gift med jobbet, det var helt enkelt min familj!

Under sommaren när kursverksam-

heten var igång hade BrittMari ett tillfälligt kansli först på Ålands yrkesskola och senare vid Medborgarinstitutet. Annars hade hon sitt rum i Självstyrelsegården till 1988 då verksamheten inrymdes i Ålands sjöfartsläroverk. 1996 flyttade man till Storagatan 9 där man bodde ihop med Skärgårdssamarbetet, Östersjöfonden och föreningen Ålands Slöjd & Konsthantverk.

Sedan 2005 finns Öppna högskolans kansli på Högskolan Norra vid Neptunigatan 17.

Informell stil

Brittmari fick med tiden ett brett kontaktnät i den akademiska världen och hade en personlig relation till både studerande och föreläsare. En titt i pärmen med bevarad korrespondens visar att många brev från lektorer och professorer med frågor angående kommande föreläsningar börjar med ett informellt ”Hej BrittMari”.

Många av de studerande prisar hennes engagemang och stöd. Det var BrittMari som gav dem mod att ta sig an akademiska studier. Hon avdramatiserade den akademiska världen som kändes skrämmande för många, hon uppmuntrade och lotsade de studerande vidare när de läst allt de kunnat på Åland.

- Jag tror att människor kan göra nästan vad som helst bara de får möjlighet. Det var otroligt roligt att se den utveckling som många studerande ge-

Ålands högskola

Mariehamn den 26 maj 1989

Till de som anmält sig till
kursen "Sjöfartsbranschens social-
och arbetslagstiftning"

På grund av att så få (två!) anmält sig till kursen Sjöfartsbranschens
social- och arbetslagstiftning meddelas härmed att kursen inte anord-
nas detta läsår. Bättre lycka nästa gång!

Med vänlig hälsning,

högskolesekreterare

Brittmari Wikström

Innan e-posten fanns sköttes all korrespondens med de studerande per brev.

nomgick, från den första försiktiga frågan: "Tror du att jag kan gå den här kursen?" till nästa möte när de undrade hur de skulle få toppbetyg i en tent och vidare till följande steg när vi började fundera på en examen.

Stolt – med rätta

Brittmari har också upplevt turbulenta och stormiga år. Mest rubriker skapades under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet då man funderade på framtiden för högskoleundervisningen på Åland och det fanns höga ambitioner med både mer omfattande undervisning och forskning.

1993 utsågs Brittmari Wikström till högskolechef – mest en ändring av titlarna och inte så mycket i själva arbets-

uppgifterna – och från och med den 1 januari 2003 är hon enhetschef för Öppna högskolan. I dag arbetar totalt sex personer vid enheten och Brittmari saknar emellanåt den direkta kontakten med studenter och föreläsare.

Hon är stolt över det arbete som utförs vid Öppna högskolan.

- Vi har roligt och det finns en glöd hos alla som arbetar här. Vi är flexibla och serviceinriktade och vi försöker ordna det mesta som efterfrågas, säger hon.

Rådet för utvärdering av högskolorna (RUH) är av samma åsikt och slår i sin rapport från auditeringen av Högskolan på Åland fast att "den Öppna högskolan har en väl etablerad verksamhet med ett heltäckande, välstrukturerat och väl fungerande kvalitetssäkringssystem."

Radar ville höja demokratinivån

Tidskriften Radar gavs ut av Ålands högskola. Det blev totalt 16 nummer, de flesta med ett visst tema, från 1997 till 2001.

Delegationen för Ålands högskola konstaterade vid sitt möte i februari 1996 att ”en seriös, obunden debattidskrift kring samhälle, ekonomi och kultur saknas på Åland”. Delegationen beslöt därför att Ålands högskola skulle ge ut en sådan tidskrift och den fick namnet Radar.

Ett redaktionsråd tillsattes och tjänsten som redaktör på deltid utlystes. I det första redaktionsrådet satt Pia Maria Flodin, Marcus Koskinen, Dan Nordman, Arlene Pipping och Britt-mari Wikström och politices studerande Robert Jansson fick jobbet som redaktör.

”Vi vill snappa upp nya rörelser vid horisonten. Vi vill pejla vad som händer omkring oss. Vi vill analysera dagens samhälle och få väggkost i diskussionerna om gårdagens och mor-

gondagens Åland”, skrev redaktören i sin presentation av det första numret med självstyrelsen som tema.

Han betonade att de synpunkter som förs fram är skribenternas egna, de skall inte ses som Ålands högskolas, men att belysa aktuella frågor ur flera olika perspektiv vidgar allas vyer.

”Vi hoppas att Radar höjer demokratinivån på Åland”, skrev Jansson och slutade med en uppmaning:

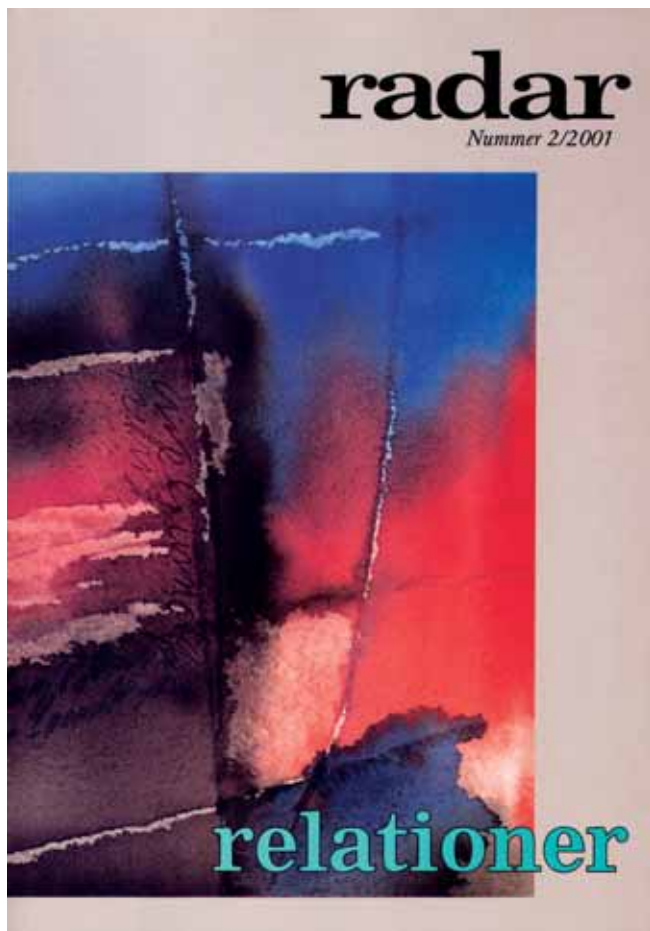
”Läs Radar och reagera.”

Jämställdhet och it

I det första numret medverkade skribenter som professor Lauri Karvonen, pol mag Casper Wrede och pol mag Barbro Sundback.

Två nummer gavs ut 1997, fyra 1998, tre 1999, fyra 2000 varav nr 4 var ett dubbelnummer som även inkluderade nr 1-2001. Under 2001 kom ytterligare tre nummer ut men sedan beslöt man att lägga Radar i malpåse. Det fanns för få skribenter och för få läsare.

Bland de huvudteman som Radar tog upp under sin existens märks jämställdhet och jämlikhet, åländsk iden-

Olika utgåvor av tidskriften Radar.

titet, makt och it, teknik och framtid. Både åländska och utomstående författare medverkade under åren i Radar och när Robert Jansson avgick som redaktör 1999 efterträddes han av Per Olof Sjöstrand som då var doktorand i historia vid Uppsala universitet.

Radars sista redaktör blev Joachim

Johansson. I det sista numret – nr 4 år 2001 som handlade om människan – skrev Johansson:

”Detta nummer av Radar du håller i din hand är det sista. Åtminstone för tillfället. Men kanske Radar kan återkomma, i framtiden, i en eller annan skepnad. Sånt är livet.”

BIBLIOTEKET

Suzanne Donner säger att kombinationen av ett allmänt bibliotek och ett högskolebibliotek, som man gått in för på Åland, gynnar alla parter.

Ett integrerat bibliotek är bra för alla

Samarbetet mellan Ålands sommaruniversitet och Mariehamns stadsbibliotek inleddes redan den första sommaren 1969 och har fortsatt sedan dess.

I dag finns samtliga kursböcker som används och har använts vid Högskolan på Åland på stadsbiblioteket och är därmed tillgängliga för alla. Eller med

andra ord – utbudet i stadsbiblioteket är ovanligt brett

På modern svenska pratar man om ”combiblib” – det vill säga en kombination av ett allmänt bibliotek och ett högskolebibliotek. Det finns inte så många sådana och Mariehamns stadsbibliotek var det första och ingår numera i ett nätverk med sex liknande bibliotek i Norden och i Baltikum.

På Åland var det naturligt redan

från början att inte splittra resurserna på flera bibliotek utan att gå in för ett integrerat bibliotek. Suzanne Donner, som sedan 1990 har arbetat med högskolebiblioteket och idag är bibliotekschef vid Högskolan på Åland, säger att systemet har många fördelar.

Ett allmänt bibliotek kan ha generösare öppettider än ett litet högskolebibliotek, arbetsmiljön blir mer stimulerande för personalen och allmänheten får tillgång till ett stort utbud av böcker som normalt inte finns i ett allmänt bibliotek. Kort sagt – kvaliteten höjs för alla.

- Vi har ett brett urval i dag, på vissa områden till och med bredare än yrkeshögskolebibliotek på fastlandet, säger Suzanne Donner.

Stegvis

Utvecklingen har gått stegvis. Under den första sommaren fanns en anspråkslös hylla med kursböcker som bibliotekets personal ansvarade för. I takt med att sommaruniversitetets och senare Ålands högskolas verksamhet breddades krävdes mer insatser av bibliotekets personal och från och med 1990 blev samarbetet också mer organiserat. Då började Ålands högskola köpa service motsvarande en heltidstjänst av stadsbiblioteket.

I dag har Högskolan på Åland förutom bibliotekschefen Suzanne Donner även en bibliotekarie, Helena Lundberg, som ansvarar för Öppna högsko-

lan. Hon tillhandahåller kurslitteratur och ger handledning i informations-sökning. Till bibliotekspersonalen hör också en informationssekreterare på deltid.

Egen hörna

Samtliga böcker – oavsett om de är kursböcker eller ”vanliga” böcker – ingår i dag i samma bibliotekskatalog och kursböckerna står på de ”vanliga” hyllorna så vitt de inte används under en kurs som pågår just nu. Då ställs de fram på hyllorna i den kursbokshörna som inreddes i den forna ”tysta” läsesalen hösten 2008.

När kurserna avslutas flyttas böckerna tillbaka till sina respektive hyllor. Medan kursen pågår får kursböckerna lånas hem under två veckor. Dessutom finns ett referensexemplar som får läsas på plats.

Biblioteket har länge följt Åbo akademis normer för antalet exemplar – det vill säga en bok per tre studerande – men minskade ekonomiska resurser har lett till att normen ibland naggas i kanten och det blir färre exemplar per studerande. Däremot kan en kursbok som används flitigt finnas i fler exemplar och användningen av e-böcker, som kan ha många låntagare samtidigt, ökar hela tiden.

- Jag är stolt över vårt integrerade bibliotek som är en stor tillgång inte bara för de studerande utan för hela samhället, säger Suzanne Donner.

Brett stöd till forskning

Under åren 1984 till 2002 delade Ålands högskola ut forskarstipendier till ett värde av cirka 400.000 euro. Dessutom gavs en rad publikationer ut.

I år gav paret Carl-Adam och Eeva Haeggström ut sitt stora verk *Ålands flora* och på ett sätt kan man säga att Ålands högskola fanns med på ett litet hörn. Redan 1984 beviljade nämligen Ålands högskola Carl-Adam Haeggström ett stipendium på 12.000 mark för arbetet med en landskapsflora.

Listan över dem som fick stipendier 1984-2002, då högskoledelegationen hade beslutanderätt över fördelningen, är lång. Flera stipendiat har bedrivit forskning som blivit uppmärksammas, bland dem fil dr Åsa Ringbom som under många år tidsbestämt Ålands medeltida kyrkor med hjälp av dendrokronologisk analys. Fil mag Eva Sundberg fick flera stipendier för att undersöka Brändömålets ljud- och formlära och det resulterade i boken *Dialekten i Ålands nordöstra skärgård* som gavs ut av Ålands högskola.

Från början av 1990-talet gick en

stor del av medlen till forskning inom de områden som högskoledelegationen beslutat att prioritera – minoriteter och miljö. Bland de återkommande stipendiaterna finns bland andra fil dr Erik Bonsdorff. När Högskolan på Åland bildades 2003 togs den här typen av stipendier bort.

Flera av stipendiaternas arbeten har publicerats i serien ”Meddelanden från Ålands högskola”. I den serien finns även rapporter från seminarier, symposier och möten.

En av publikationerna från Ålands högskola.

**Carola
Lindholm**

är pedagogie magister och Human Resource Development-konsult och bosatt i Esbo. Hon har anlitats som föreläsare av Öppna högskolan under många år och bland annat haft flera kurser i ledarskap.

Deltagarna vill ha valuta för den tiden de lägger ner

” Jag trivs mycket bra som föreläsare vid Öppna högskolan och även på Åland i stort. Deltagarna på kurserna har ofta olika grunderfarenhet och det är en utmaning för mig som föreläsare, men den utmaningen är oftast mer givande än tagande. Det kan bli en härlig dynamik och bra diskussioner i en sådan grupp där deltagare med lång arbetserfarenhet ofta har mycket att ge.

Deltagarna är väldigt motiverade och satsar en stor del av sina veckoslut för att kunna delta. Det innebär också att de ställer höga krav på innehållet och på mig som föreläsare. De vill verkligen ha valuta för den tid de lägger ner!

Åland är ett annorlunda samhälle på flera sätt, för mig personligen är det roligt att allt går på svenska och att bokhandlarna har så brett sortiment. Litenheten i samhället gör att det finns en inövad social aspekt, folk är vana att tala med varandra och på kurserna brukar dialogen komma i gång snabbt.

Atmosfären vid Öppna högskolan är flexibel, hjälpsam och välkomnande. Det är inte så formellt även om alla formaliteter naturligtvis sköts. **”**

DAGSLÄGET

De som jobbar vid Öppna högskolan 2009 är från vänster Mirjam Schauman, Carina Fant, Brittmari Wikström, Marie Nordqvist, Lena Marcus och Marita Ahlfors. Längst bak Helena Lundberg, som ansvarar för Öppna högskolans bibliotek.

Står på flera ben och blickar västerut

Öppna högskolan står i dag på flera ben och samarbetet med högskolor och universitet utanför Åland har betydligt sedan starten. Nu funderar man på nästa steg – samarbete även med lärosäten i Sverige.

Sedan 2003 är Öppna högskolan en enhet vid Högskolan på Åland.

”Kom till oss och bekanta dig med universitets- och högskolestudier, fortbilda dig eller studera av eget intresse. Det finns inget krav på tidigare utbildning eller arbetserfarenhet” heter det i introduktionen till kurskatalogen för hösten 2009.

Eller med andra ord – grundtanken

från 1969 då Ålands sommaruniversitet startades finns kvar. Studierna är öppna för alla, inga begränsningar alls.

I dag ger Öppna högskolan ut två kurskataloger per år – en till höstterminen och en till vårterminen. Vid Öppna högskolan kan man inte avlägga någon examen men man kan samla på sig studiepoäng genom att läsa och tentera olika kurser och de räknas sedan till godo om man söker sig vidare till en högskola med examensrätt.

Verksamheten är indelad i tre huvudgrupper – universitetskurser, fortbildning och tentamensservice.

Universitetskurserna ordnades i sommaruniversitets barndom i samarbete med Åbo Akademi, i dag samarbetar Öppna högskolan med de flesta högskolor och universitet i Svenskfinland.

Nu har man även börjat rikta blickarna västerut och arbetar för att få till stånd ett samarbete med högskolor och universitet i Sverige.

- Vårt kursutbud varierar från termin till termin, vi är inte bundna till att erbjuda samma kurser år efter år, säger enhetschefen Brittmarie Wikström.

Förändras

Fortbildningskurserna är professionell tilläggsutbildning för specifika yrkesgrupper och numera har man även rätt att sätta studiepoäng på dem.

Förutom de kurser som bjuds ut i ka-

talogerna kan Öppna högskolan ordna så kallad uppdragsutbildning – ett företag, en myndighet eller någon annan beställer en kurs som Öppna högskolan sedan levererar.

Öppna högskolans roll har förändrats under årens lopp och även den tekniska utvecklingen leder till förändringar. Den internetbaserade utbildningen ökar hela tiden och det ger Öppna högskolan nya möjligheter. Brittmarie Wikström är inte orolig inför framtiden.

- Vi behövs absolut. Behovet av fortbildning har aldrig varit större än nu, utvecklingen går så fort. Dessutom kan man smaka på olika ämnen hos oss, något som kan vara till stor hjälp när man söker sina framtida studieväg.

PERSONAL hösten 2009

Brittmari Wikström,
enhetschef

Marita Ahlfors,
högskolesekreterare

Carina Fant,
kurssekreterare

Mirjam Schuman,
planerare av universitets-
och högskolekurser

Ann Riis
planerare för fortbildning
och uppdragsutbildning
(tjänstledig)

Marie Nordqvist,
vik. planerare för fortbild-
ning och uppdragsutbildning

Lena Marcus,
planerare av sjöfartskurser

Birgitta Stenström, Marita Ahlfors och Britt Mattsson förbereder salen inför det svenska högskoleprovet. Foto: Nya Åland.

Här skrivs över 800 tentamina varje år

Öppna högskolan har en omfattande tentamensservice. Numera skriver omkring 800 personer årligen en tentamen vid enheten.

Listan över tentamina som kan avläggas vid Öppna högskolan är lång. Det handlar givetvis om alla tentamina i de kurser som ordnas vid Öppna högskolan och om omtentamina för studerande vid Högskolan på Åland, men även om mycket annat.

Här kan man skriva inträdesförhör till flera högskolor och universitet och

studerande som redan är inskrivna vid högskolor och universitet på annan ort kan tentera vid Öppna högskolan. Det är uppskattat, bland annat av dem som studerar på distans och som därmed slipper åka till högskoleorten för att skriva en tentamen. Det är dock upp till varje studerande att ansvara för att det aktuella förhøret skickas till Öppna högskolan som sedan ser till att de stadgade rutinerna följs.

Också translatorsexamina, språkprov och det svenska högskoleprovet, som ordnas två gånger per år och som lockar över hundra deltagare per gång, sköts av Öppna högskolan.

**Anna
Lampén-
Böving**

studerade vid
Ålands högskola
när hon samtidigt
var nybliven
mamma.

Fick hjälp med barnpassning

”Jag började läsa olika kurser vid Ålands högskola hösten 1994, bland annat i datakunskap och bokföring. Då var vår son Rasmus nyfödd och jag hade gått i land från Birka Princess där jag arbetat som servitör och hovmästare. Jag ville stilla min kunskapshunger och funderade även på att sadla om och välja en annan bransch än restaurangbranschen. Det var fantastiskt att kunna läsa fristående kurser vid Ålands högskola och jag blev duktig på att kombinera studier och föräldraskap. När Rasmus sov eller när han senare var på daghem satte jag mig ner och pluggade.

Men någon gång körde det ihop sig när jag skulle skriva en tentamen. Rasmus pappa jobbade till sjöss och var borta varannan vecka och ett par gånger kunde inte heller mina föräldrar ställa upp. Då lovade Marita Ahlfors vid högskolan att passa Rasmus medan jag skrev min tentamen! Jag satt i rummet bredvid och skrev och skulle något ha hämt kunde Marita komma och hämta mig. Men det gick bra och är ett fint exempel på den personliga service jag fick vid högskolan.

Sedan sökte jag vidare till IT-programmet vid Högskolan på Åland och efter avslutad utbildning arbetade jag i databranschen i många år. Nu är jag tillbaka i resebranschen som resesäljare, -ledare och -producent vid Viking Line Buss.”

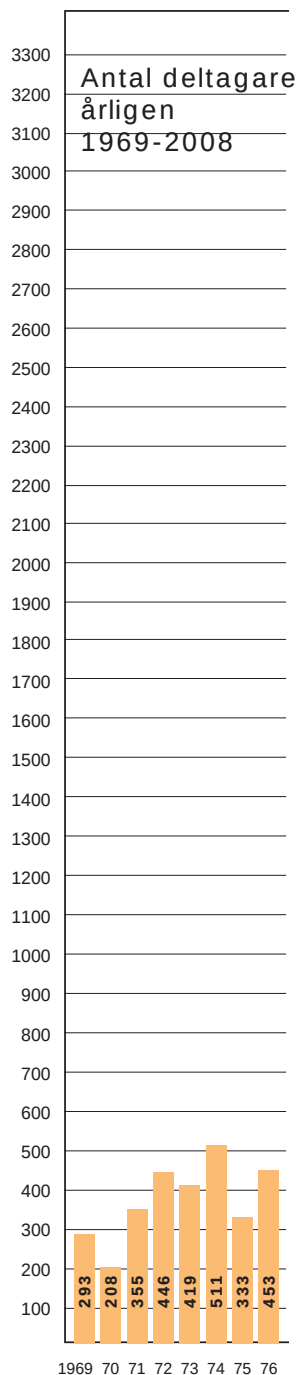
Deltagare och kurser

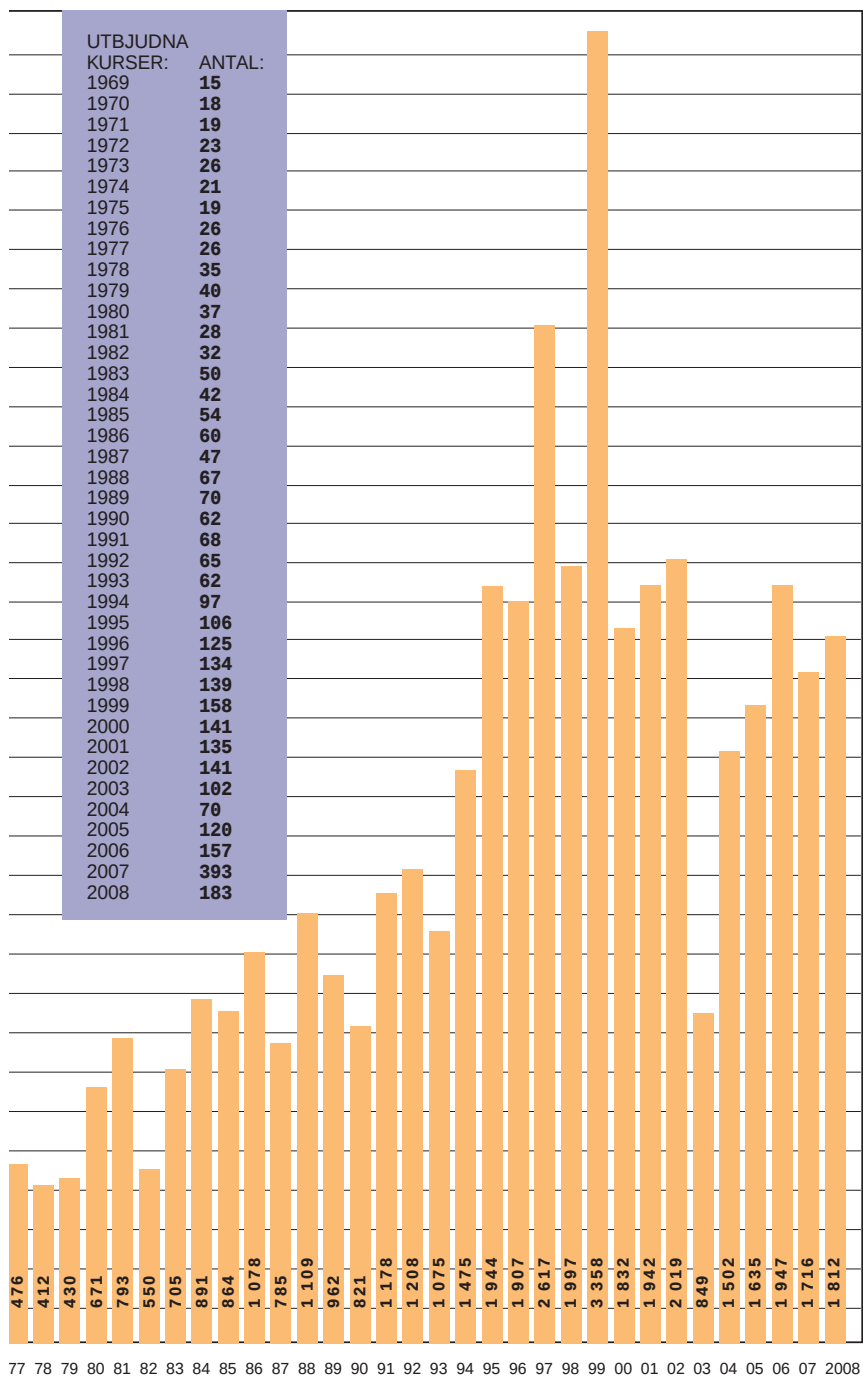
Det första året, 1969, hade Ålands sommaruniversitet 293 inskrivna. Under de senaste åren har antalet legat mellan 1.500 och drygt 1.900 inskrivna med några undantag. Staplarna för 1997 och 1999 skjuter i höjden av en anledning – under de åren ordnades en serie specialföreläsningar som drog cirka tusen personer vardera.

2003 dalade antalet deltagare och antalet erbjudna kurser, det var under omdaningens år då Ålands högskola blev en del av Högskolan på Åland.

De här deltagarna i en datakurs 1992 ingår liksom alla andra kursdeltagare i statistiken över antalet inskrivna.

Dan Roberts

är trafikchef vid Viking Line och köper regelbundet fortbildningskurser av Öppna högskolan på Åland.

Bra att ha en lokal samarbetspartner som ordnar fortbildning

” Fortbildningen för vår personal pågår hela tiden och jag är en av dem som ansvarar för olika säkerhetsrelaterade kurser, för i första hand sjöpersonal. Vi upphandlar en stor del av fortbildningen av Öppna högskolan. Ibland tar vi färdiga kurser men vi kan också säga vad vi vill ha och Öppna högskolan syr ihop ett paket åt oss.

För oss är det naturligt och bra att ha en lokal samarbetspartner. Det är lätt att ta kontakt och man kan träffas och diskutera kommande behov.

Vi samverkar även med Högskolan på Åland på så sätt att vi använder deras utrustning, i första hand navigationssimulatore, medan vi vidtalar egna lärare eller instruktörer.

I framtiden kan jag tänka mig att vi anlitar Öppna högskolan ännu mer för specialiserade utbildningsprogram som vi kan behöva.

Fortbildningsbehovet inom hela Viking Line är stort, vi har vår egen Viking Line Academy som berör alla yrkesgrupper, både på land och till sjöss. ”

Vi provlyssnar på föreläsare

” Vi köper kontinuerligt lärarfortbildning av Öppna högskolan. Ibland kan det handla om specialkurser för en viss grupp, ibland om mer allmänna kurser. Just nu pågår en kurs för lärare som ska börja undervisa i fysik och kemi redan i årskurs 5.

Vi på skolbyrån samverkar med Öppna högskolan, vi vet vad som är på gång i skolvärlden och vilka krav som ställs i lärokurserna och kan beställa den fortbildning som lärarna behöver för att kunna leva upp till de ställda kraven. Ofta tipsar vi om föreläsare och ger förslag och önskemål som Öppna högskolan sedan förverkligar.

Systemet fungerar bra och lärarna är flitiga kursdeltagare fastän utbildningen oftast ordnas vid sidan av det ordinarie skolarbetet. De får vanligen fortbildningen betald av landskapet och därmed kan skolförvaltningen ställa krav på att lärarna uppfyller de fastställda målen.

Lärarna å sin sida ställer också höga krav på fortbildningen och därför är vi måna om kvaliteten, vi kan till exempel åka och provlyssna på en föreläsare innan han eller hon anlitas.

Vårt samarbete med Öppna högskolan känns naturligt och självklart, det är bättre för oss att upphandla fortbildningen än att ordna den själva. ”

Stina Colérus

är byråchef vid landskapsregeringens skolbyrå och upphandlar regelbundet fortbildning för lärare av Öppna högskolan.

Direktionen för Ålands sommaruniversitet/
Högskoledelegationen

Ordförande:

1969-1972 Matts Dreijer
1972-1988 Erik Sundberg
1988-1991 Gunnevi Nordman
1991-1992 Sten-Erik Fagerlund
1992-2000 Henrik Beckman
2000-2002 Robert Branér

Den öppna högskoleundervisningen 40 år

Utgivare:

Högskolan på Åland/Öppna högskolan
Text: Helena Forsgård/Vikan text & layout
Grafisk formgivning: Eva Sundberg/Vikan text & layout
Foto om inte annat anges: Helena Forsgård
ISSN 0789-9629
ISBN 952-9735-17-0 (pappersversion)
ISBN 952-9735-18-9 (pdf)

Tryckeri: Mariehamns tryckeri, 2009

H Ö G S K O L A N P Å Å L A N D

Högskolan på Åland PB 1010, AX-22111 Mariehamn Åland
tfn +358 18 537 000/fax +358 18 16913/info@ha.ax/www.ha.ax